

PK-YRITYSBAROMETRI SYKSY 2016

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- ekonomisti **Petri Malinen**
- ekonomisti **Sampo Seppänen**

Taitto: graafinen suunnittelija, Lea Hult, Suomen Yrittäjät
Painopaikka: Euraprint Oy, Eura

Sisällys

ESIPUHE	5
TIIVISTELMÄ	6
1. PK-YRITYSBAROMETRIN AINEISTO	8
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	11
3. SUHDANTEET	12
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	12
3.2 Liikevaihto	14
3.3 Kannattavuus	15
3.4 Vakavaraisuus	16
3.5 Investoinnit	17
3.6 Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys	18
3.7 Henkilökunnan määrä	19
3.8 Vienti ja liiketoiminta ulkomailla	20
3.9 Tuonti	21
3.10 Tuotantokustannukset	22
3.11 Inflaatio-odotukset	23
4. PK-YRITYSTEN KEHITTYMINEN JA KANSAINVÄLISTYMINEN	24
4.1 Kasvu	24
4.2 Uusiutuminen	27
4.3 Kansainvälistyminen	28
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	30
5.1 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja -esteet	30
5.3 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	32
5.3 Maksuvaikeudet	36
5.4 Omistajanvaihdokset	37
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	38
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	40

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Syksyn 2016 Pk-yritysbarometri perustuu yli 6 000 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia ja kehitystä, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä sekä toimintaympäristöä.

Barometri julkaistaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Helsingissä 13.9.2016

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Ilona Lundström
osastopäällikkö
työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat paljon aiempaa positiivisempia. Muutokset pk-yritysten suhdanneodotuksissa ovat kevään 2016 barometriin verrattuna selvät. Talouskasvu on alkanut, ja sen oletetaan jatkuvan maltillisena mutta vakaana. Suhdannenäkymien saldoluku nousi keväästä kuudellatoista yksiköllä. Voimakas odotusten paraneminen yllätti positiivisesti. Muutokseen vaikuttaa kotimarkkinoiden hyvä kehitys, joka kompensoi vientikysynnän heikkoa liikkeellelähtöä.

Pk-yrityksistä jo 43 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana. Enää vain noin joka kymmenes pelkää niiden heikkenevän. Edellisessä barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia vastaajia oli yksitoista prosenttiyksikköä vähemmän ja vastaavasti heikkeneviä suhdanteita ennakoivia viisi prosenttiyksikköä enemmän.

Liikevaihto normalisoituu ja investoinnit lähtevät liikkeelle

Yleisten suhdanneodotusten paraneminen näkyy myös siinä, miten liikevaihdon odotetaan kasvavan. Odotukset vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia ja ovat saavuttaneet tason, jolla ne ovat olleet aiempina vuosina. Saldoluku nousi keväästä kahdeksan yksikköä arvoon 36. Tämä on jo lähellä hyvän talouskehityksen aikaista keskiarvoa. Vientimarkkinoiden hitaasta elpymisestä huolimatta teollisuuden liikevaihto-odotuksen nousivat voimakkaimmin.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liikevaihdon kehityksestä vaikuttavat olevan hieman talousennusteita positiivisempia. Tälle ja ensi vuodelle tehtyjen talousennusteiden mukaan Suomen talouden reaalisien BKT:n kasvun ennustetaan jäävän kohtuullisen pieneksi.

Pk-yritysten arvioissa investointien lähiajan kehityksestä tapahtui selvä parannus. Investointiodotukset ovat kuitenkin edelleen varovaiset, vaikka reilun vuoden jatkuneen hyvän kehityksen seurauksena saldoluku kääntyi positiivisen puolelle arvoon 3.

Vahvimmat odotukset investointien kasvusta ovat teollisuudessa ja rakentamisessa. Muista päätoimialoista poiketen kaupan investointiodotusten saldoluku jäi negatiiviseksi, mutta kehitys on sielläkin ollut positiivista.

Investoinneille on vielä useita jarruja. Kasvu on verkkaisesti kiihtynyt tämän vuoden aikana, mutta vientikysynnän elpyminen antaa odottaa itseään. Yhtä yksittäistä lähdeä kasvulle ei ole, vaan se tulee useista puroista.

Pk-yrityksiin syntyy uutta työtä

Taloudellisten olojen paraneminen ei välittömästi näy yhtä suurena muutoksena henkilöstöodotuksissa, koska pk-yritykset ovat sinitelleet heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Nyt kuitenkin voidaan olettaa, että pk-yrityksiin syntyy uusia työpaikkoja, vaikka edelleen suuri enemmistö, lähes 70 prosenttia, pk-yrityksistä aikoo edelleen säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Teollisuudessa työllisyysnäkymät ovat hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Taloustilanteen paranemisesta kertoo se, että kaikilla toimialoilla uskotaan, että työvoiman määrää voidaan edelleen lisätä. Myös kaiken kokoiset pk-yritykset uskovat voitavansa lisätä työvoiman määrää.

Työllistämismahdollisuuksia helpottaa jossain määrin se, että näkemykset palkkojen kehityksestä ovat säilyneet kohtuullisen maltillisina, vaikka pientä nousua kevään barometriin on havaittavissa. Palkkojen arvioidaan kohoavan vain hieman nopeammin kuin lopputuotehintojen.

Kasvua haetaan uusiutumalla ja kansainvälistymällä

Kasvavat, innovatiiviset yritykset ovat tärkeitä kansantalouden kasvulle ja työllisyydelle. Positiivista on havaita, että talouden aktiviteetin lisääntymisen seurauksena pk-yritysten kasvuhakuisuus on lisääntynyt. Nyt 11 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuisia ja 39 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan.

Kasvuhakuisten pk-yritysten määrä on lisääntynyt viisi prosenttiyksikköä keväästä. Samanlaisesti niiden yritysten määrä, joilla ei ole kasvutavoitteita, on pienentynyt kaksi prosenttiyksikköä keväästä. Voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten määrä on jo samalla tasolla kuin ennen finanssikriisiä.

Yritystoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi on tärkeä huolehtia reaalisesta kilpailukyvyistä. Yritysten toimintaedellytykset muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Tämä tarkoittaa sitä, että myös pk-yritysten on menestyäkseen ja kilpailussa pärjätäkseen kehityttävä jatkuvasti.

Nopea teknologinen kehitys korostaa innovaatiovalmiuksien merkitystä. Nykyisin uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskiössä on digitaalisiin toimintaympäristöihin liittyvä osaminen ja kyky hyödyntää digitalisaatiota.

Kansainvälistyminen on keskeinen kasvun väylä. Pk-yritykset ovat sisäistäneet tämän näkökulman kohtuullisesti. Kaikkiaan vientiä tai liiketoimintaa ulkomailta harjoittavia pk-yrityksiä on 20 prosenttia barometrin vastaajista. Suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto. Sitä harjoittaa yli puolet kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailta harjoittavista pk-yrityksistä.

Pk-yrityksille kansainvälistyminen on iso askel. Sekä vientiodotuksissa että toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Tämän barometrin mukaan viennin määrä nousee seuraavan 12 kuukauden aikana. Kaikilla päätoimialoilla odotetaan voimakkaasti suurempaa vientiä.

Pk-yritysten rahoituksen turvaamisessa riittää haasteita

Pankkitoiminnan tiukka sääntely, normaalia vähäisempi luottojen kysyntä sekä yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Barometrin mukaan harvemmillä kuin joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman enemmän verrattuna edellisen barometrin tuloksiin. Rahoituksen hakukomusten taustalla ovat havainnot talouden noususta ja sitä seuraava investointiaktiiviteetin kasvu. Tässä barometrissä kysyimme ensimmäistä kertaa, olisiko yrityksellä ollut tarvetta rahoitukseen viimeisen 12 kuukauden aikana, mutta eivät hakeneet sitä. Tulos yllätti, sillä peräti joka kymmenes pk-yritys kertoi tilanteen olevan tällainen. Luku on suuri verrattuna siihen, että rahoitusta hakeneista yrityksistä ainoastaan neljä prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että merkittävä osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jättää hakematta sitä. Syynä ovat ensisijaisesti kireät vakuus- ja lainavaatimukset.

Rahoituksen hakuaikomusten taustalla näkyy talouskasvun käynnistyminen ja oletus kasvun jatkumisesta sekä siitä seuraava investointiaktiiviteetin lisääntyminen. Näiltä osin näkymät ovat selvästi parantuneet edellisestä barometristä. Parantuneista näkymistä kertoo myös se, että rahoitusta käyttöpääomaksi hakevien osuus on laskenut.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä. Finnveran rooli pankkilainojen tärkeimpänä vaihtoehtona ja täydentäjänä on säily-

nyt lähes ennallaan. Reilu viidennes rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen.

Vaikka vähitellen vaikuttaisi siltä, että luottopoliitiikan suurimmat muutokset olisivat ohi, lähes puolet barometrin vastaajista raportoi, että luottopoliittikka on edelleen kiristynyt. Rahoittajien luottopoliittikka on muuttunut hyvin laajasti. Marginaalien nousun ja aiempaa kovempien vakuusvaatimusten ohella myös oman pääoman vaatimus on kasvanut ja laina-vaatimukset ovat kiristyneet.

Rahoituksen ehdoilla ja saatavuudella on suora vaikutus siihen, miten yritykset kykenevät toteuttamaan erilaisia hankkeita. Tällä kertaa vajaa viidennes yritysten suunnittelemista hankkeista jäi toteutumatta tai toteutui suunnitellusta poiketen rahoituksen saatavuuteen ja ehtoihin liittyneiden vaikeuksien vuoksi.

Yleisen talouskehityksen paranemisesta huolimatta kassatilanne on kireä monissa pk-yrityksissä. Joka kuudes pk-yritys raportoi vaikeuksista hoidtaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on säilynyt ennätyskorkeana. Ongelman syvyyttä kuvaa se, että maksuvaikeuksista kärsineiden yritysten määrä on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo kuuden vuoden ajan.

Onnistunut omistajanvaihdos on mahdollisuus

Suomessa on 78 000 yli 55-vuotiasta yrittäjää. Jokainen yrittäjä joutuu jossakin vaiheessa pohtimaan, mitä yritykselle tapahtuu, kun itse ei enää aktiivisesti pyöritä sitä. Liiketoiminnan siirtäminen yrityskaupan, sukupolvenvaihdon tai muun omistajanvaihdon kautta luo yrityksen toiminnalle mahdollisuuden jatkaa.

Pk-yrityksistä 44 prosenttia on suunnitellut omistajanvaihdosta. Seuraavan viiden vuoden aikana joka neljännessä pk-yrityksessä on odotettavissa omistajanvaihdos. Suhteellisesti eniten omistajanvaihdoksia harkitaan teollisuuden ja kaupan aloilla.

Omistajanvaihdos antaa mahdollisuuden säilyttää yrityksen saavutukset. Pk-yrityksistä reilu puolet seuraakin aktiivisesti yrityksen arvон kehittymistä. Pienissä yrityksissä arvon seuraaminen on kuitenkin selvästi vähäisempää kuin suuremmissa yrityksissä.

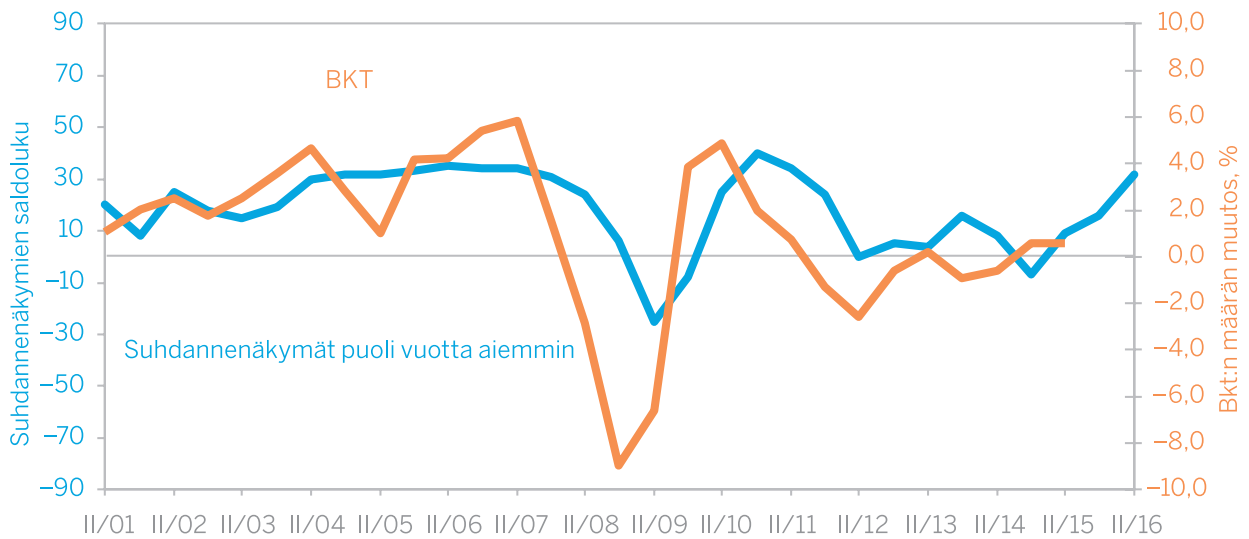
1. Pk-yritysbarometrin aineisto

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keskisuuren yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä uusiutumista.

Taloustutkimus Oy toteutti syksyn 2016 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä heinä-

na- ja elokuussa 2016. Vastaajina oli 6 010 suomalaisen pk-yrityksen edustajaa. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Fonectan Kohdistamiskone B2B -yritysrekisteristä ja Suomen Yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala (TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

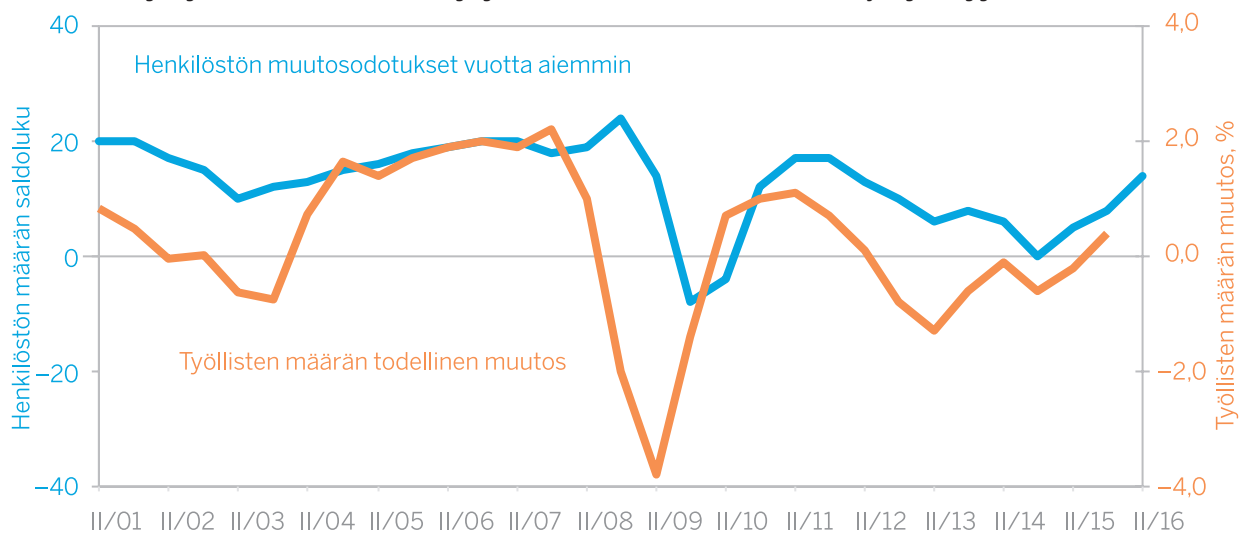

Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekäänteitä sekä kiinnittämään huomiota talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottavassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut

ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten suhdannerytmiä viiveellä. Talouskehityksen aallonpohja näyttäisi nyt kuitenkin olevan ohitettu ja odotuksissa on positiivista virettä.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyys

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	485	8
	Rakentaminen	944	16
	Kauppa	1 016	17
	Palvelut	3 565	59
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	3 545	59
	5–9 henkilöä	1 262	21
	10–19 henkilöä	601	10
	20–49 henkilöä	421	7
	50+ henkilöä	180	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	2 600	43
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	1 049	18
	0,5–0,99 miljoonaa euroa	736	12
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	358	6
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	232	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	520	9
	5 miljoonaa euroa tai yli	478	8
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	966	16
	Pääkaupunkiseutu	483	8
	Uusimaa	603	10
	Varsinais-Suomi	578	10
	Satakunta	252	4
	Kanta-Häme	182	3
	Päijät-Häme	213	4
	Pirkanmaa	549	9
	Kymenlaakso	164	3
	Etelä-Karjala	125	2
	Etelä-Savo	160	3
	Pohjois-Savo	225	4
	Pohjois-Karjala	147	2
	Keski-Suomi	268	4
	Etelä-Pohjanmaa	261	4
	Pohjanmaa	155	3
	Keski-Pohjanmaa	72	1
	Pohjois-Pohjanmaa	346	6
	Kainuu	67	1
Lappi	196	3	
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	Ennen 1990	1 387	23
	1990–1999	1 182	20
	2000–2009	1 622	27
	2010–	1 813	30
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	651	11
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	2 315	39
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 901	32
	Ei kasvutavoitteita	976	16
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	145	2
YHTEENSÄ		6 010	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen tuoreimman Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2014 noin 283 000 yritystä ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä laski reilulla 300:lla.

Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2014 lähes 93,4 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan ja oli 99,8 prosenttia.

Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toisella vuonna 385 miljardia euroa. Vaikea talouskehitys näkyi siinä, että vuoteen 2013 verrattuna yhteenlaskettu liikevaihto kääntyi laskuun. Laskua kertyi edellisestä vuodesta noin kaksi prosenttia. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus vuonna 2014 oli 57 prosenttia. Kasvua tässä on kaksi prosenttiyksikköä verrattuna edelliseen vuoteen.

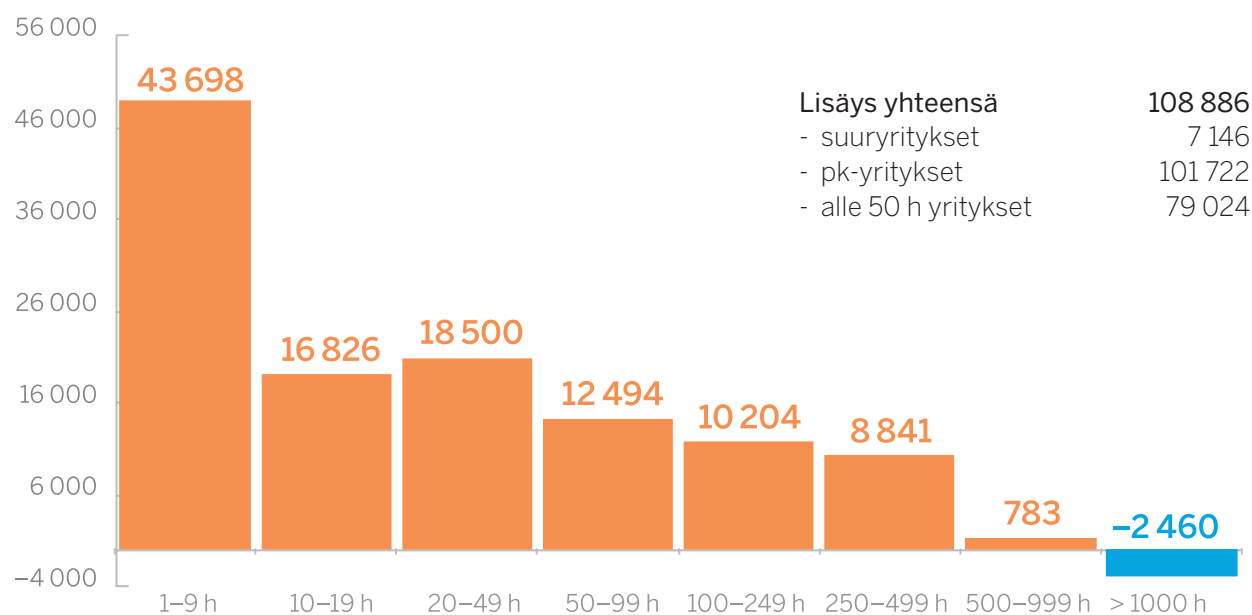
Suomalaiset voittoa tavoittelevat yritykset (pl. maa-, metsä-, ja kalatalous) työllistivät toissa

vuonna 1 377 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli neljännes ja koko pk-sektorin 65 prosenttia.

Vuosina 2001–2012 yritysten työpaikkojen nettolisäys kertyi lähes kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi erittäin pienissä, 1–4 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstön määrä oli vuonna 2012 lähes samansuuruinen kuin vuosituhannen alussa. Suuryritysten työllisten määrän kasvun hidastumista selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Verrattaessa erikokoisten yritysten henkilömäärien muutoksia on myös huomattava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen monien eri tekijöiden myötä.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2012

Lähde: Tilastokeskus 2012. Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi, pl. maa- ja metsätalous

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Muutokset pk-yritysten suhdanneodotuksissa ovat kevään 2016 barometriin verrattuna selvät. Talous on kasvu-uralla ja kasvun odotetaan edelleen voimistuvan. Suhdannenäkymien saldoluku nousi kuudellatoista yksiköllä. Näin voimakas odotusten paraneminen yllätti positiivisesti. Suureen muutokseen vaikuttaa osaltaan kotimarkkinoiden hyvä kehitys, joka kompensoi vientikysynnän heikkoa liikkeellelähtöä. Lisäksi päätetyt tuloveronkevennykset ja matala korkotaso ylläpitävät yksityistä kulutusta.

Pk-yrityksistä 43 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana. 11 prosenttia pelkää niiden heikkenevän. Edellisessä barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli 11 prosenttiyksikköä vähemmän ja vastaavasti heikkeneviä suhdanteita ennakoivia viisi prosenttiyksikköä enemmän.

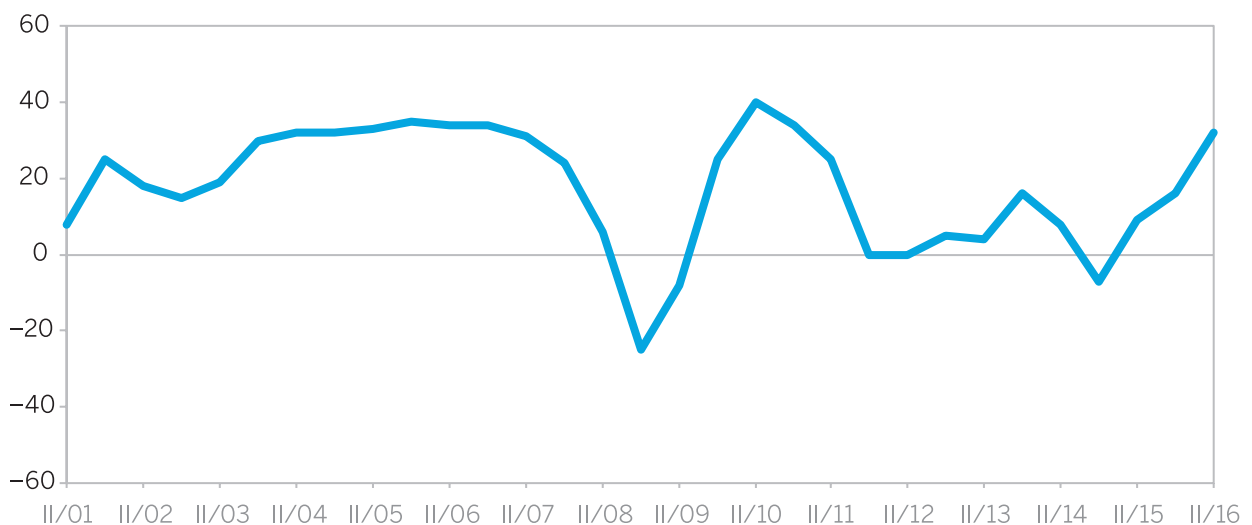
Toimialoittain tarkasteltuna suurin muutos tapahtui teollisuudessa, jonka saldoluku nousi 21 prosenttiyksikköä ja on nyt 37. Kaikilla muillakin toimialoilla muutos oli lähes yhtä merkittävä. Rakentamisen ja palvelujen odotukset ovat lähes yhtä hyvät kuin teollisuudessa. Ainoastaan kaupassa tilanne on hieman muita heikompi, mutta sielläkin saldo-

luku nousi 15 yksikköä ja on nyt 27. Tulos kertoo kaikkien toimialojen näkymien parantuneen selvästi aiemmasta.

Tuloksissa näkyy talouden piristyminen selvästi viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Pk-yritysten suhdannetilanne on kehittynyt positiivisesti. Nyt 42 prosenttia vastaajista kertoo olosuhteiden olevan vuodentakaista paremmat, kun edellisessä barometrissa vastaava osuus oli 35 prosenttia. Tilanne on parantunut ennen kaikkea rakennusalan yrityksissä, joista peräti 47 prosenttia sanoo nykytilanteen olevan vuodentakaista paremman.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on säilynyt pitkälti samanlaisena kuin edellisessä barometreissä. Hieman suuremmat pk-yritykset ovat lähitulevaisuuden suhteen ainakin jossain määrin optimistisempia kuin mikroyritykset. Positiivisimpana tulevaisuuden näkevät suuret, vähintään 50 henkilöä työllistävät pk-yritykset. Vastavasti pienimmät, alle viisi henkilöä työllistävät mikroyritykset näkevät tulevaisuuden hieman synkempänä kuin muut. Kaikkien yritysten odotukset ovat kuitenkin vahvasti positiiviset. Talous on selvästi kääntynyt kasvu-uralle.

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	43	46	11	32
Toimialoittain				
Teollisuus	47	43	10	37
Rakentaminen	45	45	10	35
Kauppa	42	43	15	27
Palvelut	42	48	10	32
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	84	14	2	82
Kasvuhakuiset	58	36	6	52
Asemansa säilyttäjät	29	56	15	14
Ei kasvutavoitetta	12	72	16	-4
Toimintansa lopettavat	8	45	47	-39
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	40	48	12	28
5–9 henkilöä	43	47	10	33
10–19 henkilöä	48	42	10	38
20–49 henkilöä	54	36	10	44
yli 50 henkilöä	58	37	5	53
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	35	52	13	22
1990–1999	39	50	11	28
2000–2009	38	49	13	25
2010 jälkeen	56	37	7	49

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

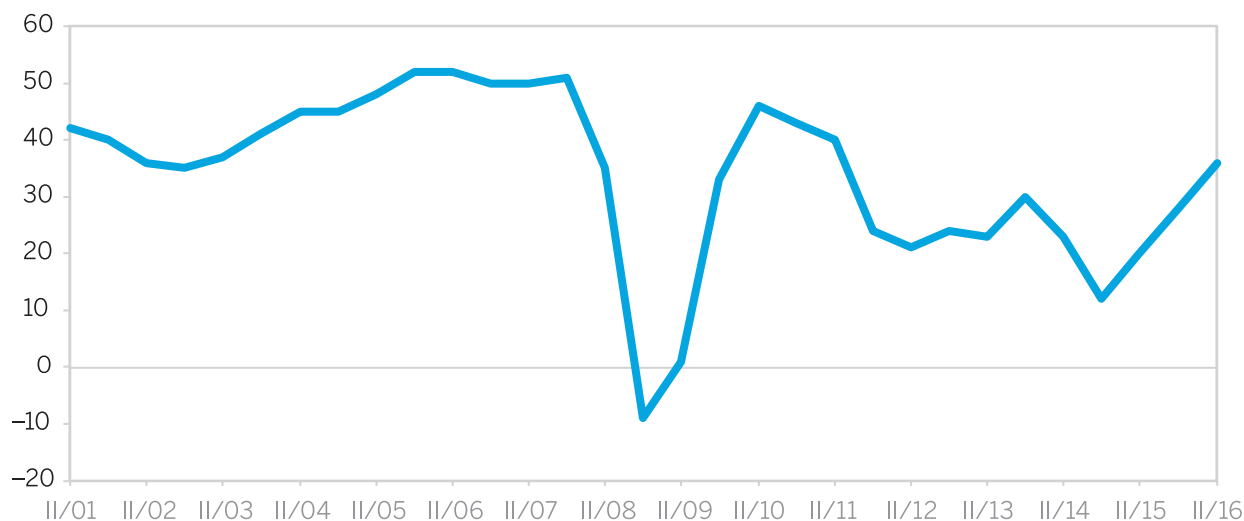
Odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia ja ovat saavuttaneet tason, jolla ne ovat olleet aiempina vuosina. Saldoluku nousi kevästä edelleen, tällä kertaa kahdeksan yksikköä saaden arvon 36. Tämä on jo lähellä hyvän talouskehityksen aikaista keskiarvoa. Vientimarkkinoiden hitaasta elpymisestä huolimatta teollisuuden liikevaihto-odotukset nousivat voimakkaimmin. Saldoluku nousi 10 yksikköä arvoon 47.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liikevaihdon kehityksestä vaikuttavat olevan hieman

talousennusteita positiivisempia. Tälle ja ensi vuodelle tehtyjen talousennusteiden mukaan Suomen talouden reaalisien BKT:n kasvun ennustetaan jäävän kohtuullisen pieneksi.

Liikevaihto-odotukset ovat korkeimmat suurissa pk-yrityksissä. Vaikka erityisen merkittäviä eroja eri kokoluokan yritysten välillä ei ole, alle viisi henkilöä työllistävien yritysten näkymät ovat hieman muita heikkomat. Pienimmistä yrityksistä joka kuudes uskoo liikevaihtonsa pienenevän seuraavan 12 kuukauden aikana. Suuremmissa yrityksissä osuus jää alle 10 prosenttiin.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	50	36	14	36
Teollisuus	57	33	10	47
Rakentaminen	44	41	15	29
Kauppa	49	34	17	32
Palvelut	50	37	13	37

3.3 KANNATTAVUUS

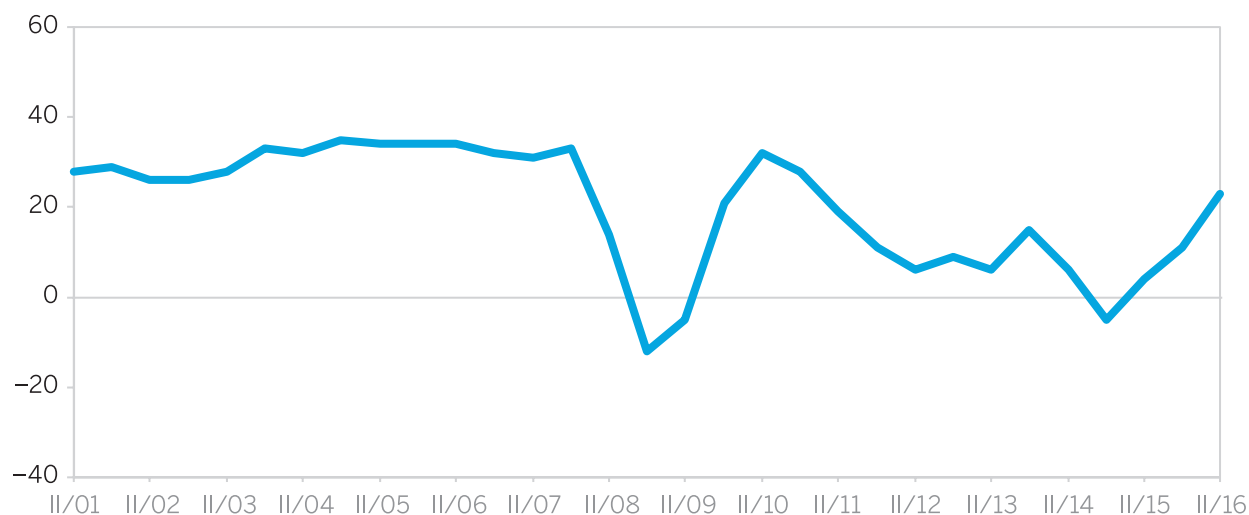
Pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat selvästi kohonneet samaan aikaan kun talouskasvu on vähitellen kiihtynyt. Saldoluku nousi kevästä 12 yksikköä ja on nyt 23. Odotukset kannattavuudesta alkavat vähitellen normalisoitua ja lähestyä hyvien taloudellisten olojen tasoa, joka on 30 yksikön luokkaa.

Odotukset ovat kehittyneet kaikilla toimialoilla samansuuntaisesti. Nopeinta kehitys on ollut teollisuudessa, jossa kannattavuusodotukset ovat myös korkeimmat. Teollisuuden saldoluku nousi kevästä 17 yksikköä ja on nyt 29. Rakentamisessa odotukset ovat kasvaneet muita toimialoja maltilli-

semmin. Nousua kevästä on kuitenkin 7 yksikköä. Kaupan alan odotusten kehitys on erityisen ilahduttavaa. Pitkään muita heikommista näkymistä kärsinyt kauppa on saavuttamassa kannattavuusodotuksissa vähitellen muut toimialat, kun odotukset nousivat kevästä 14 yksikköä saaden arvon 19.

Kokoluokittain tarkasteltuna suurempien pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat edelleen jossain määrin positiivisemmat kuin mikroyritysten odotukset. Suurimmista pk-yrityksistä jo lähes puolet odottaa kannattavuutensa parantuvan, mutta erot eri kokoluokkien välillä ovat tasaantuneet aiemmista vuosista.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	39	45	16	23
Teollisuus	44	41	15	29
Rakentaminen	36	47	17	19
Kauppa	39	41	20	19
Palvelut	39	46	15	24

3.4 VAKAVARAIUUS

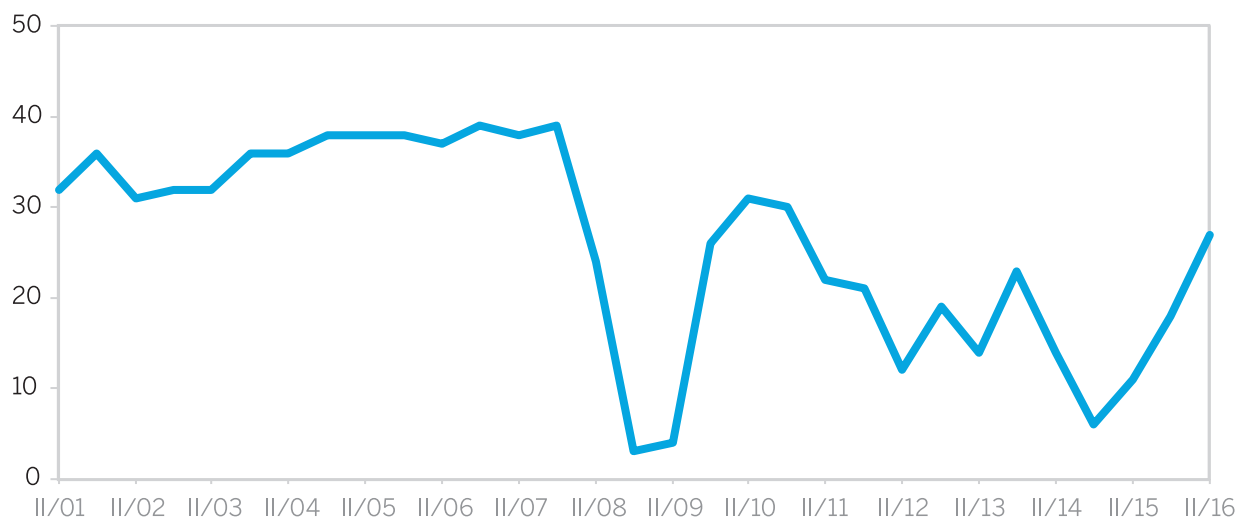
Pk-yritysten odotukset vakavaraisuudesta ovat parantuneet selvästi. Vaikuttaa siltä, että useita vuosia jatkuneen epävarman talouskehityksen negatiivinen vaikutus pk-yritysten vakavaraisuuteen olisi korjaantumassa. Odotukset kannattavuuden paranemisesta nostavat selvästi odotuksia vakavaraisuuden kehityksestä. Saldoluku nousi viime keväästä yhdeksän yksikköä arvoon 27. Vaikka luku on edelleen jonkin verran pitkäaikaisen tason alapuolella, voidaan tilannetta pitää kohtuullisen hyvänä.

Positiiviset muutokset painottuivat vahvasta kotimarkkinoiden kehityksestä johtuen kauppaan ja palveluihin. Molempien toimialojen saldoluku

nousi keväästä 10 yksikköä. Kaupan saldoluku on 25. Palveluissa saldoluku on arvolla 28 toimialoista korkein. Kokoluokittain tarkasteltuna erot vakavaraisuudessa ovat selvästi tasaantuneet, vaikka edelleen mikroyritysten odotukset vakavaraisuuden kehityksestä ovat selvästi suurempia pk-yrityksiä alhaisemmat.

Alle seitsemän vuotta toimineiden yritysten joukossa on muita positiivisemmat vakavaraisuuden muutosodotukset. On kuitenkin huomattava, että barometrissa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	38	51	11	27
Teollisuus	38	48	14	24
Rakentaminen	37	51	12	25
Kauppa	38	49	13	25
Palvelut	37	54	9	28

3.5 INVESTOINNIT

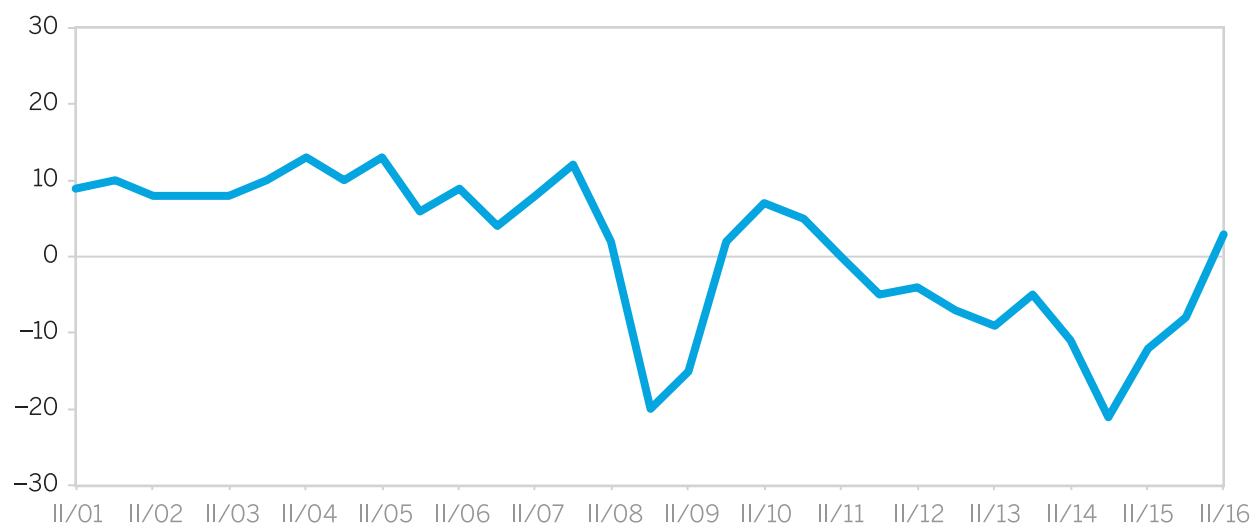
Pk-yritysten arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat selvästi aiempaa positiivisemmat, mutta edelleen alhaiset. Muutos riitti kuitenkin siihen, että reilun vuoden jatkuneen positiivisen kehityksen seurauksena investointien saldoluku on positiivinen. Kauppaa lukuun ottamatta kaikilla päätoimialoilla on nyt enemmän investointejaan lisääviä yrityksiä suhteessa niihin, joissa investoinnit vähenevät. Saldoluku päättyi lukemaan 3. Muutos keväästä on 11 yksikköä.

Vahvimmat odotukset investointien kasvusta ovat teollisuudessa ja rakentamisessa. Teollisuudessa jo reilu neljännes pk-yrityksistä suunnitte-

lee kasvattavansa investointeja. Muista päätoimialoista poiketen kaupan investointiodotusten saldoluku jäi negatiiviseksi, mutta kehitys on ollut positiivista. Muutos keväästä on yhdeksän yksikköä positiivisempi.

Positiivista investointiodotuksissa on se, että voimakkaasti kasvuhakuisissa pk-yrityksissä investointien kehitystä peilaava saldoluku on kohentunut edelleen edellisestä barometristä. Talouskasvun voimistumisesta kertoo lisäksi se, että vain noin viisi prosenttia näistä pk-yrityksistä aikoo vähentää investointejaan.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	22	59	19	3
Teollisuus	27	53	20	7
Rakentaminen	23	58	19	4
Kauppa	21	55	24	-3
Palvelut	21	61	18	3

3.6 INNOVAATIOT SEKÄ TUOTANNON JA TUOTTEIDEN KEHITYS

Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys ovat välttämätön osa yritysten uudistumisesta ja kasvua. Yritysten tiukka talous on viime vuosina vähentänyt mahdollisuuksia aktiiviseen innovointiin ja tuotekehitykseen. Taloustilanteen paraneamisen seurauksena yritysten luottamus tulevaisuuteen on palautunut ja odotukset ovat nousseet keväästä. Vaikka enemmistö barometrin vastaajista ilmoittaa pitävänsä tuotekehityksensä nykyisellään, jo joka kolmas yritys aikoo kasvattaa tuotekehityspanostuksiaan.

Teollisuudessa, jossa tuotekehityksen merkitys on erityisen suuri, saldoluku yllättäen kääntyi

laskuun. Negatiivinen kehitys on onneksi pieni, ja teollisuuden saldoluvun lasku jäi yhteen yksikköön. Kaupassa ja rakentamisessa on taloustilanne ja näkymät ovat parantuneet selvästi. Tämä heijastuu innovaatioiden ja tuotekehityksen näkymiin. Muutos aikaisempaan on selvästi positiivinen. Rakentamisen saldoluku nousi kymmenen yksikköä ja kaupan kuusi yksikköä.

Elinkeinoelämän rakennemuutos näkyy siten, että palvelut ja niiden innovaatiot voimistuvat entisestään. Talouskasvun liikkeellelähden siivittämänä jo reilu kolmannes palvelualan toimijoista aikoo lisätä innovaatiopanostuksia.

Kuva 9: Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	34	57	9	25
Teollisuus	34	58	8	26
Rakentaminen	30	60	10	20
Kauppa	28	60	12	16
Palvelut	37	55	8	29

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

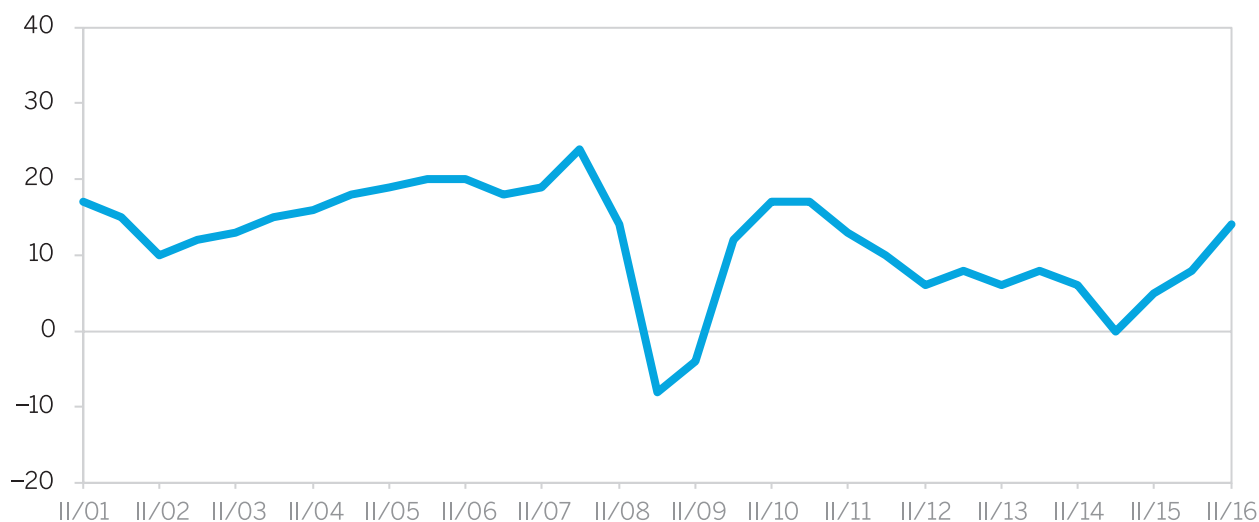
Pk-yritykset ovat sinnitelleet heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Tämän seurauksena taloudellisten olojen paraneminen ei välittömästi näy yhtä suurena muutoksena henkilöstöodotuksissa. Odotusten saldoluku 14 on edelleen matala, vaikka se on kuusi yksikköä kevättä korkeampi. Vajaat 70 prosenttia pk-yrityksistä aikoo edelleen säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Teollisuudessa työllisyysnäkyvät ovat edelleen hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Taloustilanteen paranemisesta kertoo se, että

kaikilla toimialoilla uskotaan, että työvoiman määrää voidaan edelleen lisätä. Kaupassa näkyvät ovat edelleen hieman heikommat kuin muilla toimialoilla, mutta kuitenkin selvästi positiiviset. Alalla ei ole enää paineita sopeuttaa henkilöstön määrää.

Kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on selvästi tasaantunut. Kaikissa kokoluokissa on positiiviset odotuksen henkilökunnan määrästä. Saldoluku vaihtelee pienimpien pk-yritysten 10:stä suurien pk-yritysten 32:een.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	23	68	9	14
Teollisuus	29	62	9	20
Rakentaminen	26	65	9	17
Kauppa	19	70	11	8
Palvelut	23	69	8	15

3.8 VIENTI JA LIIKETOIMINTA ULKOMAILLA

Ulkomaankaupan odotuksista kysyttiin suoraa vientiä tai tuontia harjoittavilta pk-yrityksiltä. Kaikkiaan vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 20 prosenttia barometrin vastaajista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa on noin 57 000 pientä ja keskiuurta yritystä, jotka vievät tavaroita tai palveluja tai harjoittavat muuten liiketoimintaa ulkomailla. Tämä määrä on säilynyt suhteellisen vakaana.

Suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto, ja sitä harjoittaa lähes kaksi kolmasosaa kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavista pk-yrityksistä. Lähes viidesosalla yrityksistä

on ulkomainen tytäryritys tai yhteisyritys. Näistä kansainvälisillä markkinoilla toimivista yrityksistä joka neljännellä kansainvälinen toiminta muodostaa pääosan yrityksen kokonaistoiminnasta.

Vientiodotuksissa ja toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Tämän barometrin mukaan viennin määrän odotetaan nousevan seuraavan vuoden aikana selvästi nykyistä suuremmaksi. Odotukset viennin kehityksestä ovat nousseet kaikilla päätoimialoilla rakentamista lukuun ottamatta. Suurinta nousu on ollut kaupan alalla.

Taulukko 9: Yritysten liiketoiminta ulkomailla, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla	20	46	9	24	19
Viennin tai liiketoiminnan muodot yrityksillä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla */					
Suoraa vientiä	64	82	53	66	58
Lisensointi- tai franchising-toimintaa	9	3	16	6	10
Palkka- tai sopimusvalmistusta	10	12	18	12	7
Ulkomainen yhteisyritys tai tytäryritys	18	18	33	17	17
Muu	20	8	16	15	26

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon

Taulukko 10: Suoraa vientiä harjoittavien yritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	58	37	5	53
Teollisuus	63	33	4	59
Rakentaminen	37	40	23	14
Kauppa	59	35	6	53
Palvelut	57	39	4	53

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa lähes joka viides pk-yritys. Osuus on lähes sama kuin viennissä, vaikka merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tilanne tuontikaupassa on säilynyt melko vakaana, vaikka pieniä toimialoittaisia eroja on ja kokonaismäärä on hienoisessa kasvussa.

Samoin kuin viennissä myös tuonnin odotukset kehityksestä ovat nousseet mutta säilyneet hieman varovaisempina kuin viennin kehityksessä. Tuontiodotusten saldoluku on selvästi positiivinen, ja tuonnin kasvuun luottaa noin kolmannes tuontiyrityksistä. Kaupassa odotukset ovat hieman muita toimialoja positiivisemmat ja palveluissa vastavasti hieman muita negatiivisemmat.

Taulukko 11: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	18	44	13	47	8

Taulukko 12: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	42	48	9	33
Teollisuus	39	57	4	35
Rakentaminen	40	48	11	29
Kauppa	52	38	9	43
Palvelut	29	58	12	17

3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

Tuotantokustannusten lasku on pk-yrityksissä melko poikkeuksellista, ja tästä syystä odotusten saldoluku pysyy korkeana. Toimialojen erot ovat yleensä pieniä, niin tälläkin kertaa.

Kokoluokittain tarkasteltuna pienin saldoluku on alle viiden hengen yritysten ryhmässä. Näillä yrityksillä kustannukset ovat muita yrityksiä tiukemmin yhteydessä yrittäjän omaan palkkaan. Vähintään 10 henkeä työllistävästä ja sitä suuremmista

yrityksistä lähes puolet arvioi tuotantokustannustensa edelleen kohoavan.

Haastavaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten arvioidaan kasvavan ja olevan samaa tasoa kuin viime vuosikymmenen puolivälissä erittäin vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt samankaltaiseen kustannusnousuun joudutaan sopeutumaan ainakin toistaiseksi vaisumman kysynnän ja kannattavuuden oloissa.

Kuva 11: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 13: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	38	56	6	32
Teollisuus	37	56	7	30
Rakentaminen	44	49	7	37
Kauppa	41	53	6	35
Palvelut	35	59	6	29

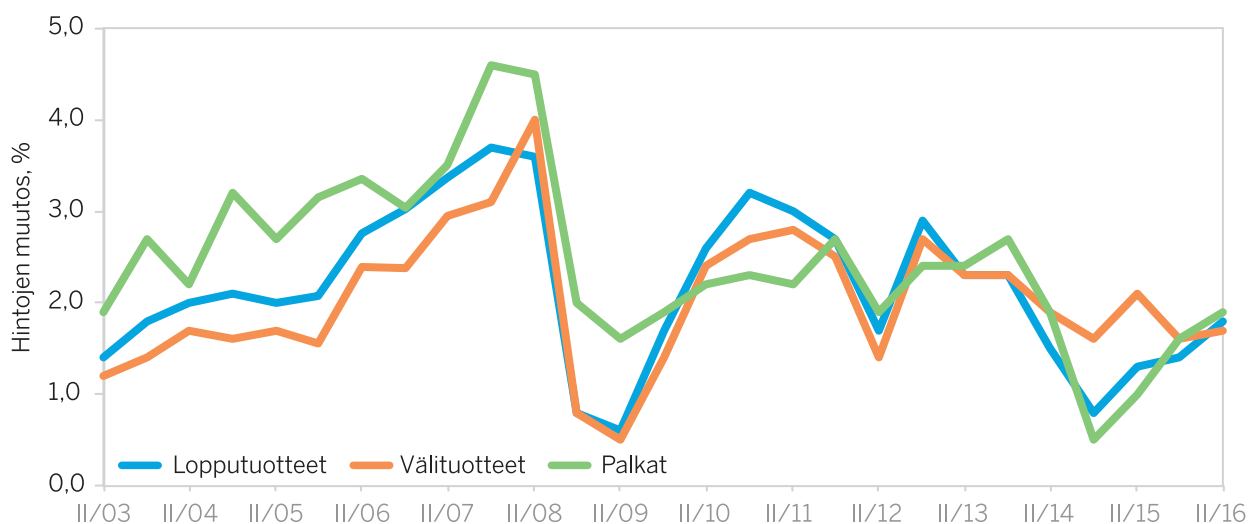
3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

Pk-yritysten hintaodotuksissa näkyy omien tuotteiden kapeana säilynyt hinnoitteluvара. Yritysten myymien lopputuotteiden hintojen arvioidaan seuraavien 12 kuukauden aikana nousevan 1,8 prosenttia. Tältä osin hintaodotukset ovat hieman parantuneet edelliseen barometriin nähden.

Tilannetta helpottaa jossain määrin se, että näkemykset palkkojen kehityksestä ovat säilyneet kohtuullisen maltillisina, vaikka pientä nousua kevään barometriin nähden on havaittavissa. Palk-

kojen arvioidaan kohoavan vain hieman nopeammin kuin lopputuotehintojen. Positiivista on myös se, että välituotteiden hintojen nousun oletetaan aiemmasta poiketen hidastuvan lähes samalle tasolle kuin lopputuotteiden hintoja nousuksi oletetaan. Kokonaisuutena palkkojen ja välituotteiden hintojen nousunvauhti on samaa tasoa kuin lopputuotteiden hintojen muutoksen, joten tilanteen voidaan katsoa olevan tasapainossa.

Kuva 12: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 14: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	1,8	1,7	1,9
Teollisuus	1,2	1,9	1,7
Rakentaminen	2,9	2,1	1
Kauppa	1	1,8	1,5
Palvelut	1,8	1,6	2,3

4. Pk-yritysten kehittyminen ja kansainvälistyminen

4.1 KASVU

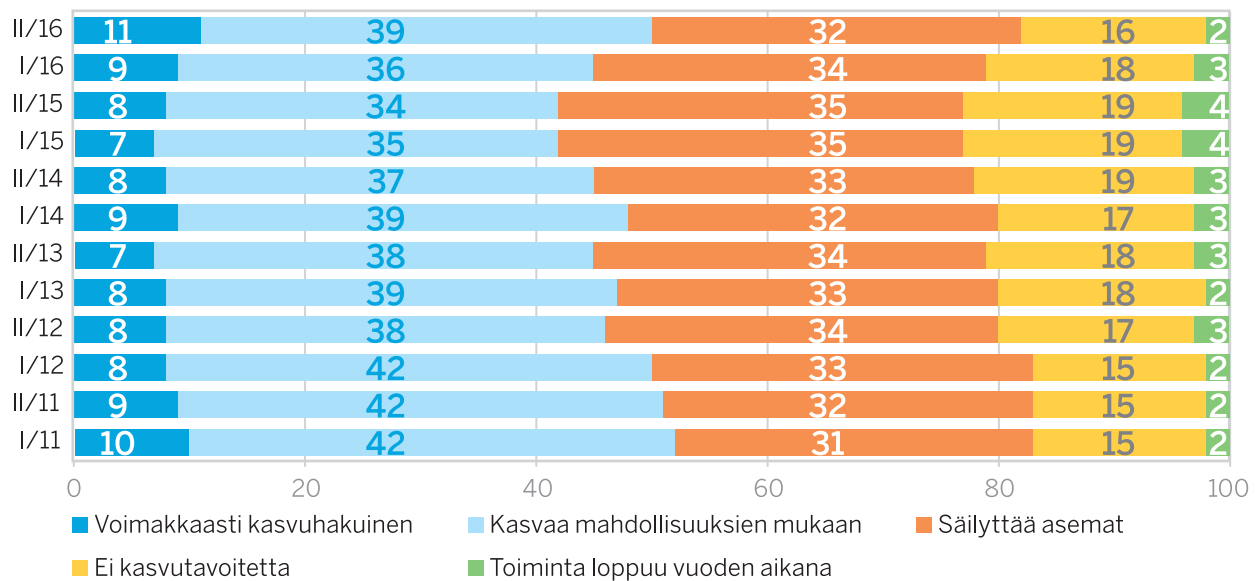
Innovatiiviset, kasvavat yritykset ovat tärkeitä kansantalouden kasvulle ja työllisyydelle. Yritysten kasvu on tärkeää paitsi työpaikkojen myös paremman kannattavuuden ja kilpailuaseman saavuttamiseksi.

Taloukasvun vähittäinen kiihtyminen on lisännyt voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten määrää 11 prosenttiin. 39 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Ainoastaan 16 prosentilla vastaajista ei ole tavoitteena kasvaa. Tällaisten yritysten osuus on jatkanut pienentymistään. Kaksi prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on kolmasosa.

Talouden elpyminen on lisännyt selvästi pk-yritysten kasvuhalukkuutta. Kasvuhakuisten yritysten määrä on lisääntynyt viisi prosenttiyksikköä keväästä. Niiden yritysten määrä, joilla ei ole kasvutavoitteita, on pienentynyt kaksi prosenttiyksikköä keväästä. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on jo saman verran kuin ennen finanssikriisiä.

Kasvuhakuisuus on lisääntynyt kaikilla toimialoilla selvästi viimeisen vuoden aikana. Rakennusaloilla kasvutavoitteet ovat edelleen hieman muita päätoimialoja alhaisemmat. Positiivista on se, että muutaman vaikean vuoden jälkeen kaupan kasvuhakuisuus on selvästi kasvussa. Teollisuus-

Kuva 13: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

dessa hieman muita toimialoja parempi kasvuhakuisuus on edelleen säilynyt. Voimakkaasti kasvuhakuisia teollisuusyrityksiä on jo lähes viidennes kaikista teollisuusyrityksistä.

Voimakkaimmin kasvua hakevat yritykset ovat usein hieman suurempia yrityksiä, mutta kunnianhimoisia kasvuodotuksia löytyy kaikenkokoisista pk-yrityksistä. Luonnollisesti uusilla tai laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on kaikista pk-yrityksistä 11 prosenttia, eli noin 31 000

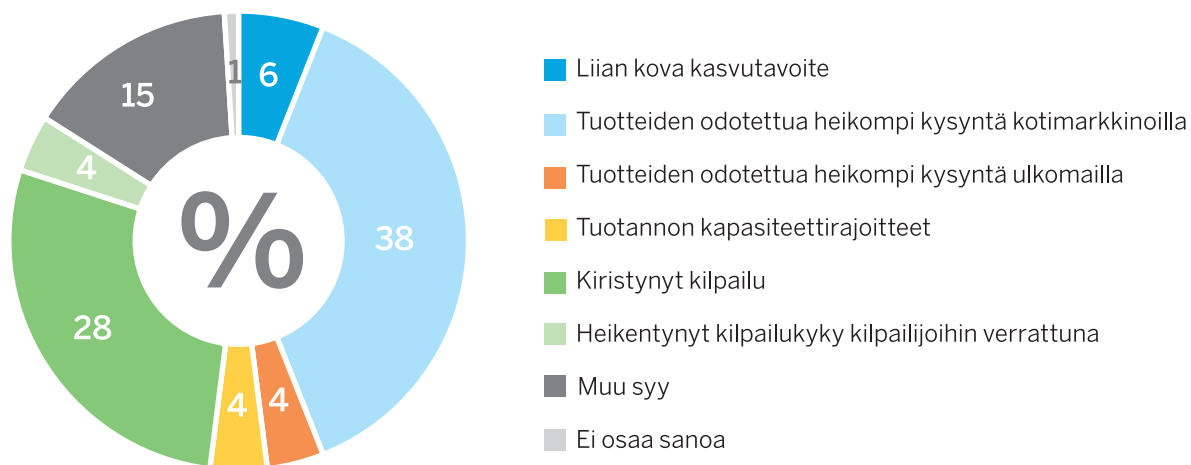
yritystä. Pk-yritysten kasvutavoitteet ovat varsin realistisia.

Yritykset asettivat kasvutavoitteensa vuodelle 2015 realistisesti, mutta toteutunut talouskehitys aiheutti sen, että 36 prosenttia ei päässyt tavoitteeseensa. Suurimpia haasteita olivat heikko kotimarkkinoiden kysyntä sekä kiristynyt kilpailu. Lähes joka kuudes pk-yritys kuitenkin ylitti asettamansa tavoitteet. Onnistumisen taustalla oli kilpailijoita parempi menestys ja kotimarkkinoiden odotettua vahvempi kysyntä.

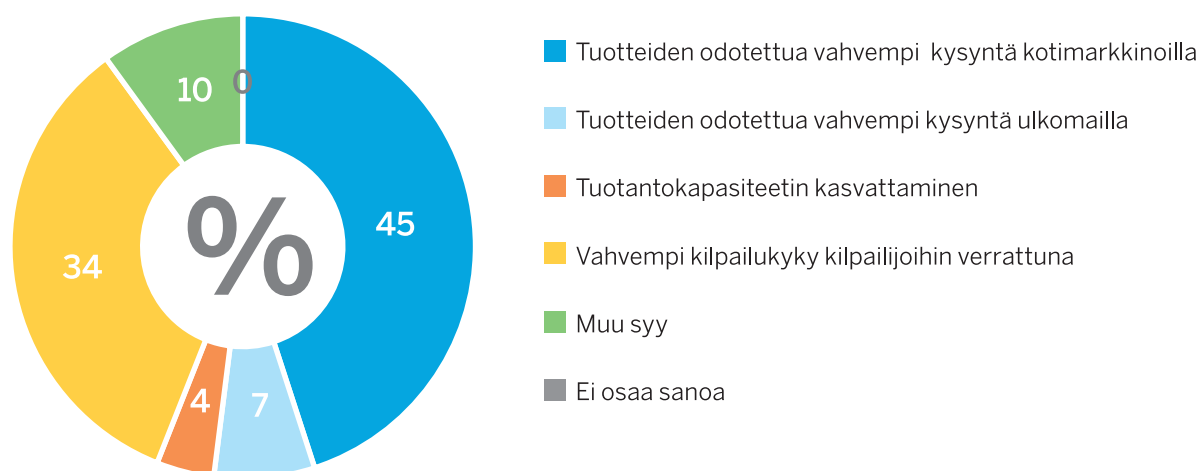
Taulukko 15: Yritysten kasvuhakuisuus

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	11	39	32	16	2
Toimialoittain					
Teollisuus	17	42	27	13	1
Rakentaminen	7	36	38	17	2
Kauppa	12	41	34	10	3
Palvelut	11	38	30	18	3
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	8	34	31	23	4
5–9 henkilöä	12	43	34	10	1
10–19 henkilöä	12	46	37	5	0
20–49 henkilöä	19	47	29	5	0
yli 50 henkilöä	27	50	22	1	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	6	35	39	17	3
1990–1999	7	33	37	21	2
2000–2009	9	38	32	19	2
2010 jälkeen	19	46	23	10	2

Kuva 14: Kasvutavoitteista jäämisen syyt, %

Kuva 15: Kasvutavoitteiden ylittämisen syyt, %

4.2 UUSIUTUMINEN

Yritysten toimintaedellytykset muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Myös pk-yritysten on kehityttävä, jotta ne menestyisivät ja pärjäisivät kilpailussa.

Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua monista eri lähteistä. Perinteisesti kasvua haetaan investoinneista ja henkilöstön koulutuksesta, mutta nykyisin myös uusista tuotteista ja palveluista sekä uusista markkinoista.

Nopea teknologinen kehitys korostaa innovaatiovalmiuksia. Meneillään on kansainvälinen murros, joka vaikuttaa elinkeinorakenteisiin ja innovaatio toiminnan edellytyksiin. Innovaatioiden kansain-

väläinen ja kansallinen ulottuvuus kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa.

Nykyisin uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskiössä on osaaminen, joka liittyy digitaalisiin toimintaympäristöihin, nopeisiin päätöksiin, markkinointiin ja myyntiin.

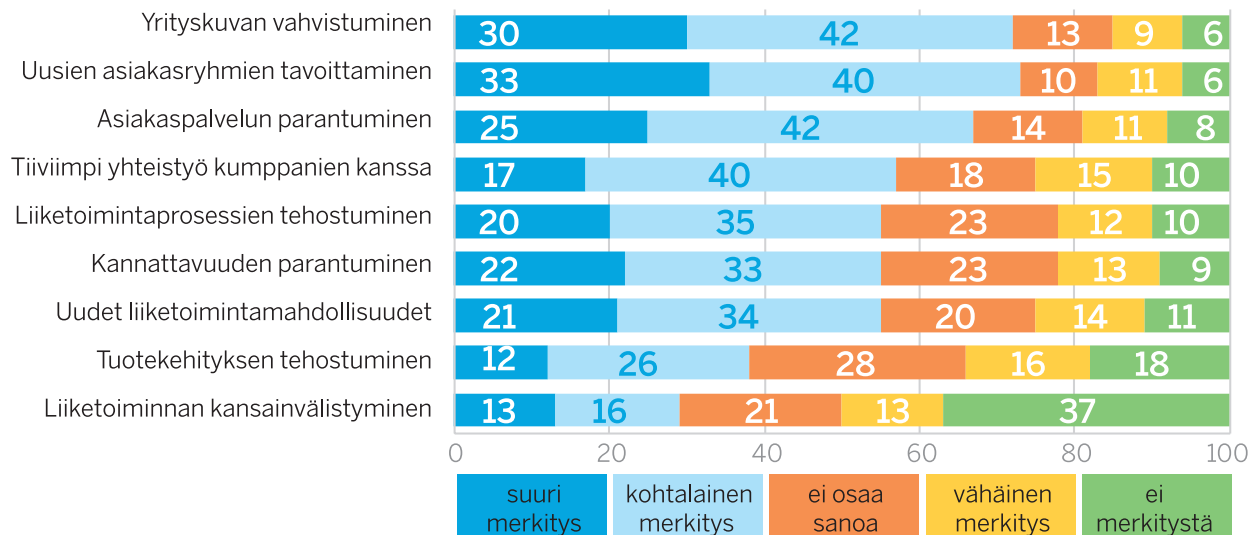
Pk-yritykset hyödyntävät liiketoiminnassaan kohtuullisessa määrin erilaisia digitaalisia palveluja. Niillä haetaan uusia asiakasryhmiä ja pyritään palvelemaan entistä paremmin. Niillä on tunnistettu olevan myös keskeinen merkitys yrityskuvan vahvistamisessa.

Kuva 16: Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen, %

*/ Osuus yrityksistä, jotka eivät käytä kyseistä palvelua.

Kuva 17: Digitaalisten palvelujen hyödyt, %

4.3 KANSAINVÄLISTYMINEN

Suomen kotimarkkinat ovat suhteellisen rajalliset. Siksi yritysten on haettava kasvua ulkomailta. Kansainvälistyneille yrityksille viennistä muodostuu merkittävä osa toimintaa. Viennillä on selvä vaikutus pk-yritysten liikevaihtoon, vaikka noin 40 prosentilla yrityksistä viennin osuus liikevaihdosta jää alle 10 prosenttiin. Vaikutus voi olla näillekin yrityksille liikevaihto-osuuttaan merkittävämpi, erityisesti jos vientialueen talous kehittyy positiivisemmin kuin päämarkkina-alueella.

Reilulle kolmannekselle yrityksistä viennistä on tullut yhä keskeisempi liikavaihdon lähde. Noin neljännekselle yrityksistä viennistä on muodostunut ensisijainen liikevaihdon lähde.

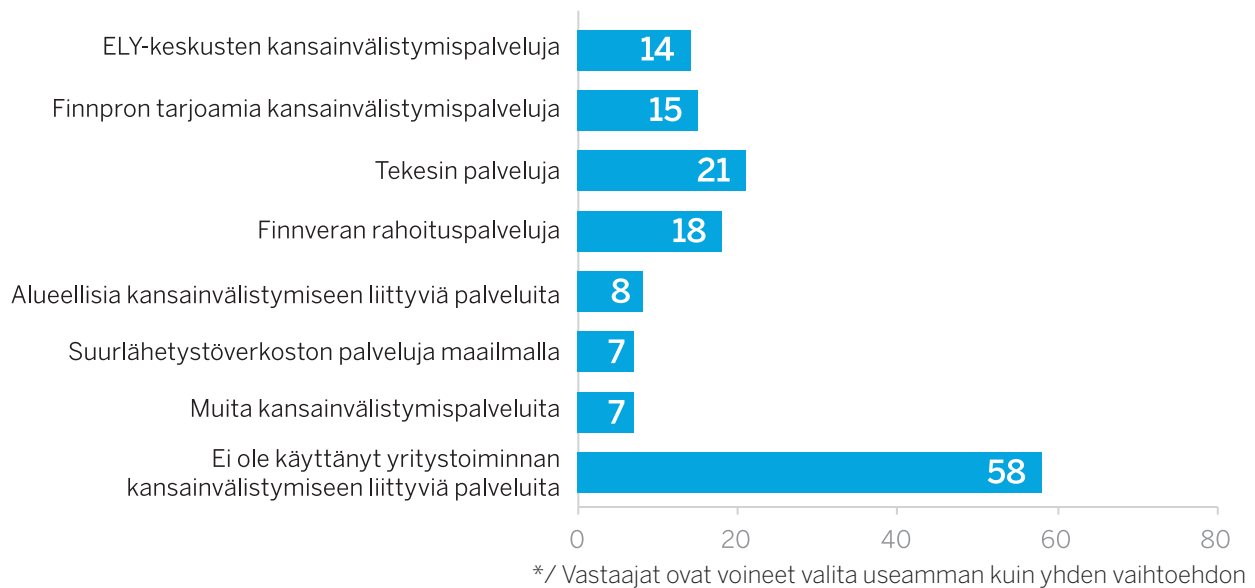
Viennin ja muun toiminnan osuus vaihtelee voimakkaasti eri yritysten välillä, mutta voimak-

kaimmin kasvuhakuisten yritysten joukossa myös kansainvälistyminen on kaikkein yleisintä. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä noin puolet harjoittaa suoraa vientiä tai on muuten kansainvälistynyt. Kasvuhakuisten yritysten joukossa vastaava määrä on 25 prosenttia. Vastaavasti niiden yritysten joukossa, joilla kasvutavoitteita ei ole, vain joka kymmenes yritys on kansainvälistynyt.

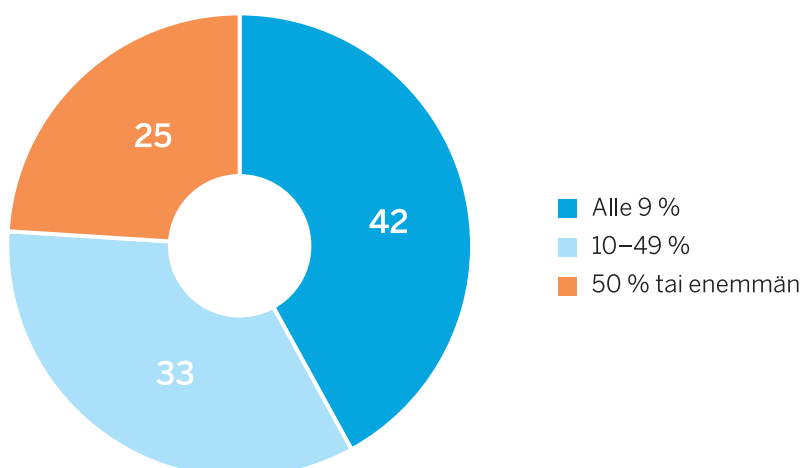
Kasvuhakuisten yritysten yleisempi kansainvälisyys näkyy myös suoraa vientiä harjoittavien pk-yritysten kasvuhaluissa, joka poikkeaa selvästi keskiarvosta. Siten viennin edistäminen tukee myös kasvua ja työllisyyttä.

Pienille ja keskisuurille yrityksille kansainvälistyminen on iso askel. Usein se edellyttää suurten taloudellisten riskien ottamista ja rahoitusjärjeste-

Kuva 18: Kansainvälistymiseen liittyvien julkisten palvelujen käyttö, % kansainvälistyneistä pk-yrityksistä

Kuva 19: Viennin osuus kokonaisliikevaihdosta, %

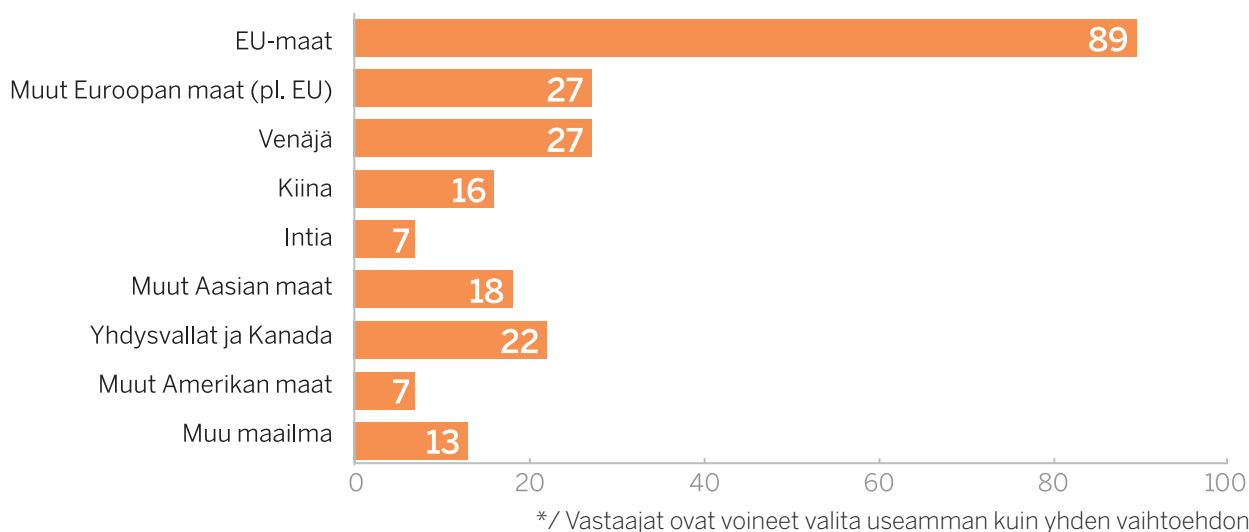

lyitä. Saatavilla pitää olla ulkopuolista asiantunte-
musta ja asiakaslähtöisesti järjestettyjä palveluita.
Kansainvälistymispalveluita hyödynnetään edel-
leen liian vähän, vaikka edistystä on tapahtunut.
Palveluja käyttäneet pk-yritykset ovat niihin tyyty-
väisiä. Palvelujen tunnettuuden kehittäminen on
merkittävä haaste. On huolehdittava siitä, että yh-
teiskunnan tarjoamat palveluilla on riittävät resurs-
sit ja ne on kohdennettu vaikuttavasti.

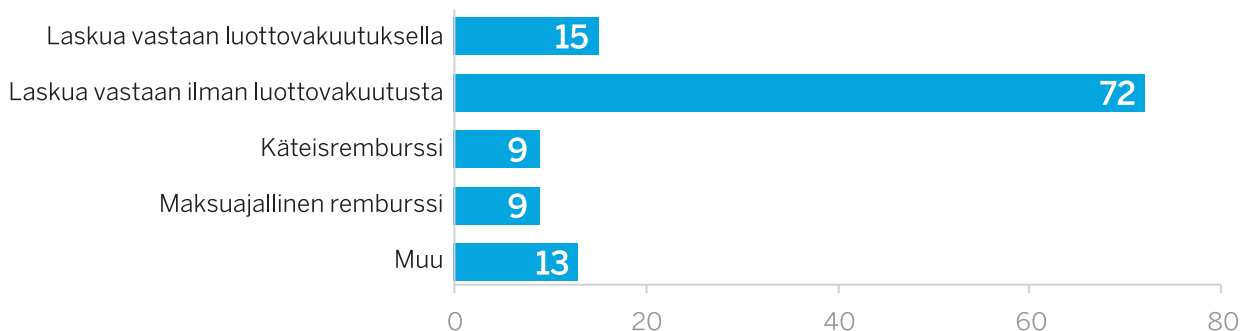
Pk-yrityksille muut EU-maat ovat ylivoimaises-
ti tavallisin vientikohde. Tämä ei kuitenkaan tarkoi-
ta, että pk-yritysten vienti olisi maantieteellisesti
rajoittunutta. EU-maiden ohella merkittäviä vienti-
kohteita ovat Venäjä ja muut Euroopan maat, mutta
pk-yritykset ovat vahvasti läsnä myös Amerikassa
ja Aasiassa.

Pk-yritykset vievät tuotteitaan tai palveluitaan
yleisimmin laskua vastaan ilman luottovakuutus-
ta. Lähes kolme neljäsosaa barometrin vastaajista
kertoo rahoittaneensa vientikauppaansa näin. Las-
kua vastaan luottovakuutuksella on vienyttä 15 pro-
senttia yrityksistä. Käteisremburssia ja maksuajal-
lista remburssia on molempia käyttänyt yhdeksän
prosenttia yrityksistä.

Kuva 20: Pk-yritysten vientikohteet, %

Kuva 21: Vientikaupan rahoitusinstrumenttien käyttö, %

5. Toimintaympäristö

5.1 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET JA -ESTEET

Yritysten toimintaedellytykset muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Myös pk-yritysten on menestyäkseen ja kilpailussa pärjätäkseen kehittyttävä. On positiivista havaita, että entistä useampi yritys on tunnistanut tämän. Peräti 87 prosenttia yrityksistä kokee, että heillä on kehitettävää toiminnassaan. Huolestuttavaa kehityksessä on kuitenkin se, että 13 prosenttia yrityksistä ei tunnista minkäänlaisia kehittämistarpeita. Osuus on säilynyt korkeahkona.

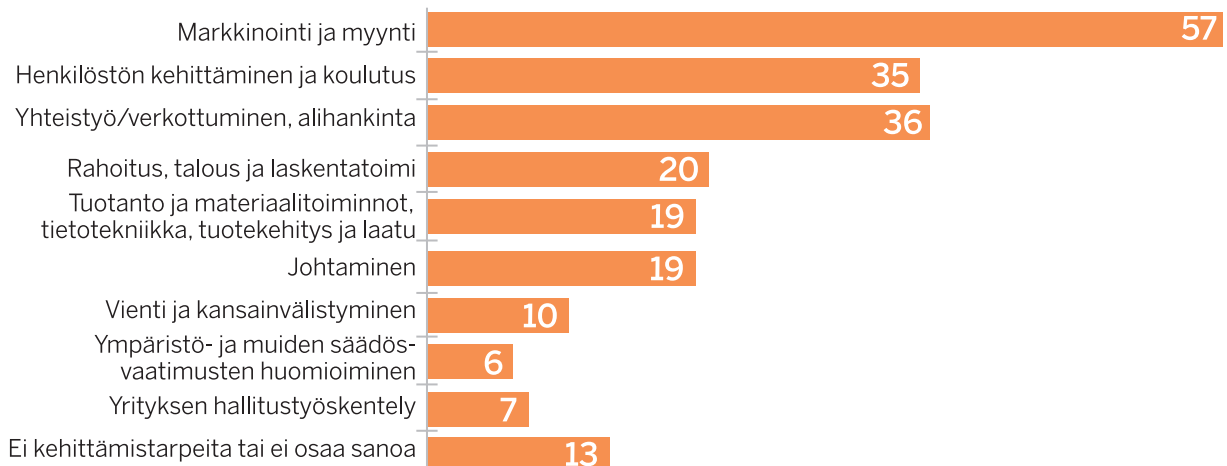
Pk-yritykset kokevat, että niiden suurin kehittämistarve on myynnin ja markkinoinnin alueella. Seuraavaksi eniten tarpeita on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa sekä verkottumisessa. Henkilöstön osaamisen turvaamista ei koeta samassa määrin tärkeäksi teollisuudessa kuin muilla toimialoilla. Myynnin ja markkinoinnin kehittämistä pidetään tärkeänä erityisesti kaupassa ja teollisuudessa. Rakentamisessa myynnin ja markkinoinnin

merkitys nähdään sen sijaan keskimääräistä vähäisempänä. Rakentamisessa sen sijaan pidetään verkostoitumista hieman keskimääräistä useammin tärkeimpänä kehittämisen kohteena.

Yrityksen hallitustyöskentelyä sekä ympäristö- ja muiden säädösten huomioon ottamista pidetään vain harvoin tärkeimpänä kehittämis-kohteena. Myöskään kansainvälistymistä ja vientiä ei pidetä erityisenä kehittämiskohteena. Vientiä ja kansainvälistymistä pidetään teollisuudessa kuitenkin muita aloja useammin tärkeimpänä. Rahoitusmarkkinoiden sääntelyn lisääntyminen ja kireys ovat saaneet aikaan sen, että aikaisempaa useampi pk-yritys kokee keskeisenä kehittää rahoitus- ja talousosaamistaan.

Nuorissa yrityksissä nähdään hieman muita yrityksiä useammin kehittämisen tarvetta markkinoinnissa ja verkostoitumisessa. Pienemmissä yrityksissä on enemmän niitä yrityksiä, jotka ei-

Kuva 23: Tärkein kehittämistarve, % pk-yrityksistä

vät tunnista kehittämistarpeita. Suuremmissa pk-yrityksissä lähes kaikissa on kehittämistarpeita, joissa painottuvat erityisesti markkinointi ja myynti sekä henkilöstön kehittäminen ja koulutus.

Kotimarkkinayrityksissä nähdään kehitettävää erityisesti henkilöstössä sekä hieman muita useammin myös verkostoitumisessa ja yhteistyössä. Laajemmilla markkinoilla toimivissa yrityksissä korostuvat sekä kansainvälistyminen että myynti ja markkinointi.

Kasvuhakuisimmista yrityksistä lähes kaikki tunnistavat kehittämistarpeita. Tällaisissa yrityksissä erityisesti kansainvälistymistä ja rahoitusta pidetään keskimääräistä useammin tärkeimpänä kehittämisen kohteena. Lisäksi markkinointi ja myynti sekä henkilöstön kehittäminen ovat kasvu-

hakuisimmissa yrityksissä hieman keskimääräistä useammin kehittämisen kohteena.

Talouden kasvusta huolimatta epävarma suhdannetilanne on edelleen kaikilla toimialoilla selvästi kehittämisen esteistä merkittävin. Yksittäisistä tekijöistä resurssitekijöitä ja kilpailutilannetta pidetään toiseksi ja kolmanneksi merkittävimpinä kehittämisesteinä. Resurssitekijät nähdään erityisenä haasteena palveluissa ja kilpailutilanne rakentamisessa.

Kasvuhakuisimmissa ja nuorissa yrityksissä rahoitus koetaan muita yrityksiä useammin kehittämisen pahimmaksi esteeksi. Suuremmilla, kansainvälisillä markkinoilla toimivissa yrityksissä kehittämisen esteenä korostuu kustannustaso verrattuna muihin yrityksiin.

Taulukko 16: Yrityksen tärkein kehittämistarve, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Markkinointi ja myynti	57	62	42	69	57
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	35	24	40	36	57
Yhteistyö/verkottuminen, alihankinta	36	29	39	28	38
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	20	18	22	22	19
Johtaminen	19	20	24	20	17
Tuotanto ja materiaali-toiminnot, tietotekniikka, tuotekehitys ja laatu	19	31	17	16	19
Vienti ja kansainvälistyminen	10	27	5	10	9
Ympäristö- ja muiden säädosvaatimusten huomioiminen	6	6	10	3	5
Yrityksen hallitustyöskentely	6	9	8	5	5
Ei kehittämistarpeita/ ei osaa sanoa	13	10	17	9	14

5.3 ULKOINEN RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖ

Tiukentunut pankkitoiminnan sääntely, normaalia vähäisempi luottojen kysyntä sekä yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Barometrin mukaan harvemmalla kuin joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Suhteessa edelliseen vuoteen rahoituksen käytössä ei ole tapahtunut suuria muutoksia.

Rahoituksen yleisessä saatavuudessa ei näyttäisi tapahtuneen oleellista muutosta, koska 28 prosenttia yrityksistä raportoi ottaneensa ulkoista rahoitusta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Osuus on säilynyt lähes samana nyt jo viiden viime vuoden ajan.

Tässä barometrissä kysyimme ensimmäistä kertaa sitä, olisiko yrityksellä ollut tarvetta rahoitukseen viimeisen 12 kuukauden aikana, mutta eivät hakeneet sitä. Peräti joka kymmenes pk-yritys kertoi tilanteen olevan tällainen. Luku on suuri verrattuna siihen, että rahoitusta hakeneista yrityksistä ainoastaan neljä prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että merkittävä osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jättää hakematta sitä. Syynä ovat ensisijaisesti kireät vakuus- ja lainavaatimukset.

Rahoituksen käytössä ei ole suurta muutosta yritysten eri kokoluokissa. Osuudet ovat pysyneet lähes entisellään, ja selvästi yleisintä rahoituksen

Taulukko 17: Ulkoisen rahoituksen yleisyys

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa rahoituslaitoksista	46	60	53	53	40
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa rahoituslaitoksista	38	56	55	63	64

Taulukko 18: Ulkoisen rahoituksen hankkimisen tarve viimeisen 12 kk aikana, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Kyllä, ja saanut rahoitusta	28	37	32	31	25
Kyllä, mutta ei ole saanut rahoitusta	4	6	3	4	3
Kyllä, mutta jättänyt hakematta rahoitusta	10	12	11	10	10
Ei ole ollut tarvetta	58	46	54	55	62

Taulukko 19: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	25	37	28	24	23
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	19	30	33	45	44

käyttö on suuremmissa, yli 20 hengen pk-yrityksissä. Sitä vastoin vain noin viidennes aivan pienistä yrityksistä on viimeisen vuoden aikana hankkinut pankki- tai muuta rahoitusta.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman enemmän kuin edellisen barometrin aikaan. Nyt 25 prosenttia vastaajista aikoo hakea rahoitusta, kun alkuvuonna 2016 osuus oli kolme prosenttiyksikköä pienempi. Nousu tulee tasaisesti kaikista päätoimialoista. Suurinta aikomusten kasvu on ollut teollisuudessa ja rakentamisessa.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna aikomuksissa hakea rahoitusta ei ole merkittäviä eroja edelliseen barometriin verrattuna. Myönteistä rahoituksessa on kasvuhakuisten yritysten korkeana säilynyt kiinnostus ulkoista rahoitusta kohtaan.

Rahoituksen hakuaikomusten taustalla näkyy talouskasvun käynnistyminen ja oletus kasvun jatkumisesta sekä siitä seuraava investointiaktivi-

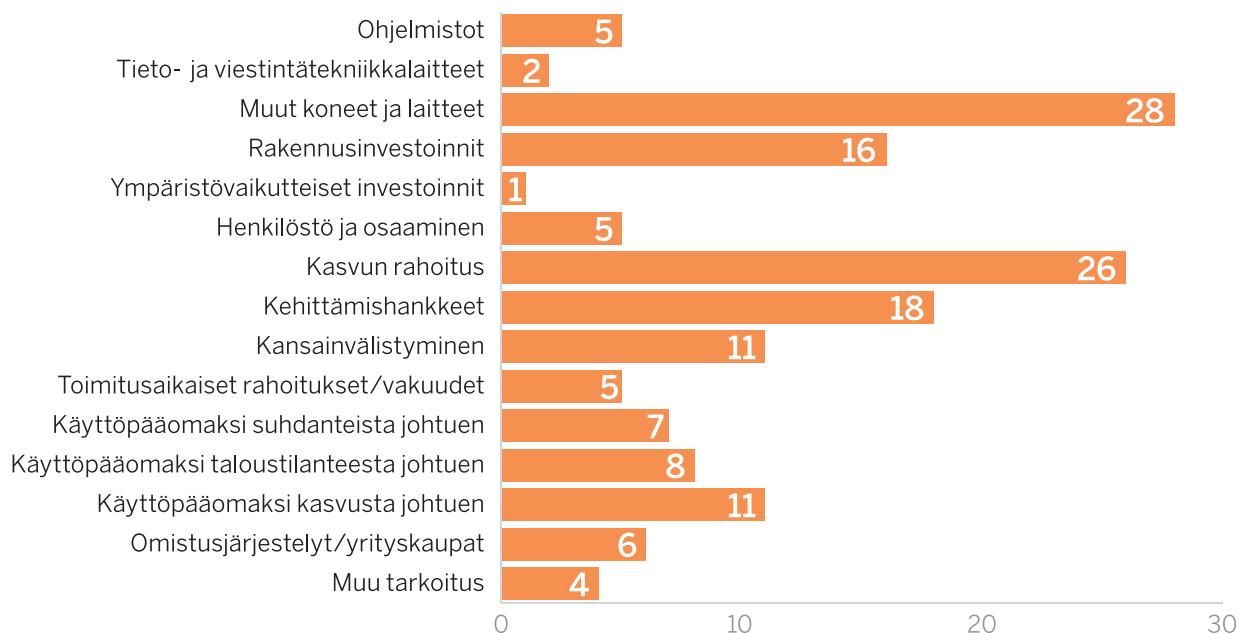
teetin lisääntyminen. Näiltä osin näkymät ovat selvästi parantuneet edellisestä barometrista. Parantuneista näkymistä kertoo myös se, että rahoitusta käyttöpääomaksi hakevien osuus on laskenut selvästi. Yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, seitsemän prosenttia hakee sitä käyttöpääomaksi.

Kone- ja laiteinvestointeihin rahoitusta aikoo hakea reilu neljännes ulkoisen rahoituksen lisäystä suunnittelevista. Aikomukset ovat lisääntyneet hieman edelliseen barometriin verrattuna. Positiivista on havaita, että merkittävä syy hakea rahoitusta on yrityksen kasvu.

Talouden koheneminen vaikuttaa yleensä positiivisesti yritysten kansainvälistymiseen, mutta aikaisempaan verrattuna yritysten suunnitelmat kansainvälistymisrahoituksen hakemisesta eivät ole lisääntyneet.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä. Finnveran rooli pankkilai-

Kuva 23: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana

*Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

nojen tärkeimpänä vaihtoehtona ja täydentäjänä on säilynyt lähes ennallaan. Reilu viidennes rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Finanssikriisin pahimpien vaiheiden aikana osuus oli lähes 15 prosenttiyksikköä korkeampi. Teollisuuden kiinnostus Finnveraa kohtaan rahoittajana on muita toimialoja korkeampi, ja se nousi merkittävästi edellisestä barometristä.

Barometrissa kysyttiin myös yritysten arvioita rahoittajien luottopolitiikan muutoksista sekä siitä, miten nämä muutokset ovat näkyneet rahoitusehdoissa. Vastausten mukaan vaikuttaisi siltä, että luottopolitiikan suurimmat muutokset olisivat ohi. Edelleen silti noin puolet barometrin vastaajista raportoi, että luottopolitiikka on muuttunut ainakin jonkin verran ja että rahoitusmarkkinoiden ongelmat ovat heijastuneet yritysten rahoitusehtoihin.

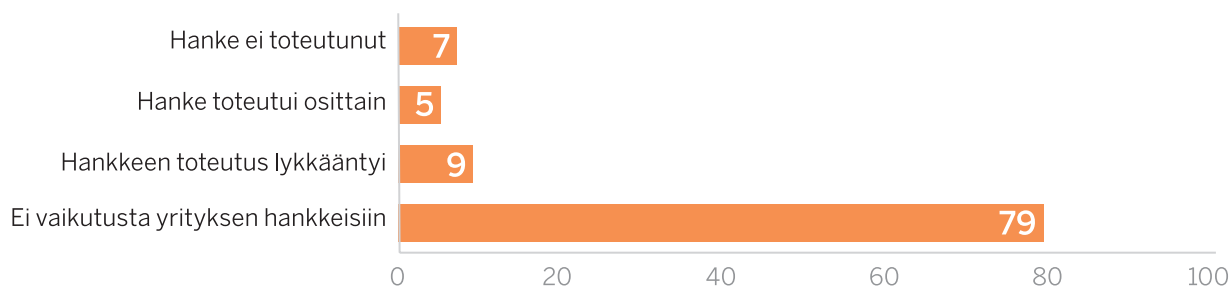
Rahoittajien luottopolitiikan muutos on hyvin laaja-alaista. Vastaajien mukaan rahan hinta eli rahoittajan marginaali on noussut, vakuusvaatimukset ovat kiristyneet, oman pääoman vaatimus on kasvanut ja laina-vaatimukset ovat kiristyneet. Kaikissa näissä on tapahtunut merkittävä muutos huonompaan päin.

Kehitys on ollut kaikilla toimialoilla samansuuntaista. Vaikuttaakin siltä, että rahoitusolosuhteet näyttävät viime vuosina kehittyneen heikommin pienten ja keskisuurten yritysten kuin suurten yritysten kohdalla. Pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusolosuhteet ovat kiristyneet selvästi.

Rahoituksen ehdoilla ja saatavuudella on suora vaikutus siihen, miten yrityksen kykenevät toteuttamaan erilaisia hankkeita. Tilanne on onneksi säilynyt kohtuullisena. Pk-yrityksistä vajaalla viidenneksellä jää hankkeita toteutumatta tai ne toteutuvat suunnitellusta poiketen rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Laina-aikojen lyheneminen ei näytä tämän barometrin tulosten perusteella olevan merkittävimpien ongelmien joukossa. Kehitys on useamman negatiivisen vuoden jälkeen kääntynyt hieman positiivisempaan suuntaan. Vastaajista seitsemän prosenttia raportoi laina-aikojen lyhentyneen luottopolitiikan muutosten seurauksena. Määrä on laskenut kaksi prosenttiyksikköä vuodentakaisesta.

Kuva 24: Rahoituksen ehtojen ja saatavuuden vaikutus hankkeiden toteuttamiseen, % yrityksistä, jotka ottaneet rahoitusta 12 kk aikana

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen aiottut lähteet

	Pankki	Rahoitusyhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Tekes	Yksityinen henkilösijoittaja	Pääomasijoitusyhtiö	Vakuutusyhtiö	Teollisuussijoitus/ Finnveran Aloituserahasto Vera	Joukkorahoitus	Velkakirjat	Listautuminen
Kaikki yritykset	71	23	22	12	15	12	10	3	3	5	0	0
Toimialoittain												
Teollisuus	72	24	31	16	32	10	16	4	3	6	0	0
Rakentaminen	83	27	23	10	6	6	5	1	4	2	0	0
Kauppa	73	14	22	9	8	9	9	3	1	2	0	0
Palvelut	67	25	21	14	16	15	11	3	4	6	1	0
Kasvuhakuisuuden mukaan												
Voimakkaasti kasvuhakuiset	57	18	32	20	35	23	21	3	8	9	1	0
Kasvuhakuiset	76	24	24	12	12	10	9	2	2	3	0	0
Asemansa säilyttäjät	77	25	14	8	3	4	3	4	1	2	1	0
Ei kasvutavoitetta	72	32	9	4	3	7	5	1	2	3	0	0
Perustamisvuoden mukaan												
ennen 1990	79	32	16	10	11	7	5	4	1	1	0	1
1990–1999	76	25	19	13	11	8	8	3	1	3	0	0
2000–2009	71	21	22	11	13	10	11	3	3	4	1	0
2010 jälkeen	63	19	29	15	22	19	15	1	6	8	0	0

*/Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.3 MAKSUVAIKEUDET

Taloustilanteen paranemisesta huolimatta kassatilanne on säilynyt kireänä pk-yrityksissä. Edelleen joka kuudes pk-yritys raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on säilynyt ennätyskorkeana. Ongelman syvyyttä kuvaa se, että maksuvaikeuksista kärsineiden yritysten määrä on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo kuuden vuoden ajan.

Eniten maksuvaikeuksia on teollisuudessa ja kaupassa. Näistä yrityksistä viidennes raportoi vai-

keuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Vaikka taso on korkea, niin onneksi se on kuitenkin laskussa.

Työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta on positiivista, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä ei ole maksuvaikeuksia oleellisesti enempää kuin muilla pk-yrityksillä. Yritysten elinkaaren näkökulmasta suhteellisen vakaat, 1990-luvulla perustetut yritykset, kamppailevat maksuongelmien kanssa hieman muita harvemmin.

Taulukko 21: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	22	17	20	14
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	18	16	17	11	25
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	15	17	14	13
Perustamisvuoden mukaan %					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010 jälkeen	
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	14	17	16	

5.4 OMISTAJANVAIHDOKSET

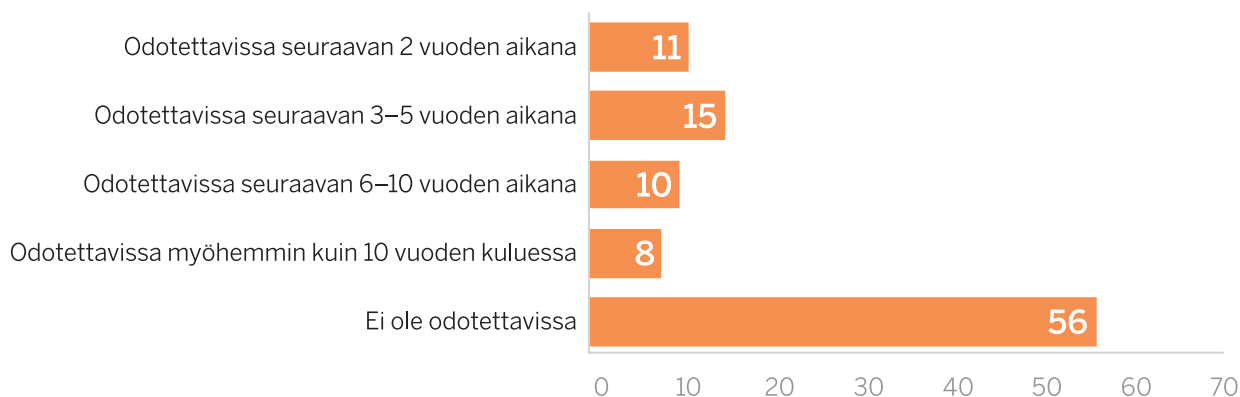
Yrittäjä joutuu jossain vaiheessa pohtimaan, mitä yritykselle tapahtuu, kun hän itse ei sitä enää aktiivisesti pyöritä. Liiketoiminnan siirtäminen yritys-kaupan, sukupolvenvaihdoksen tai yrityksen muun omistajanvaihdoksen kautta luo yrityksen toiminnalle mahdollisuuden jatkaa. Pk-yrityksistä 44 prosenttia on suunnitellut omistajanvaihdosta. Seuraavan viiden vuoden aikana jopa 26 prosentissa pk-yrityksiä on odotettavissa omistajanvaihdos. Suhteellisesti eniten omistajanvaihdoksia harkitaan teollisuuden ja kaupan aloilla.

Omistajanvaihdos antaa mahdollisuuden säilyttää yrityksen saavutukset ja kehittää yritystä eteenpäin. Onnistunut omistajanvaihdos edellyttää hyvää valmistautumista. Positiivista on huomata, että pk-yrityksistä 54 prosenttia seuraa aktiivisesti yrityksen arvon kehittymistä. Valitettavasti pienissä yrityksissä arvon seurataan kuitenkin vähemmän kuin suuremmissa yrityksissä.

Omistajanvaihdos ei ole aina yksinkertainen toteuttaa ja siinä kannattaa turvautua asiantuntijan apuun. Kolmasosa pk-yrityksistä turvautuisi ensisijaisesti tilitoimistoihin. Oman alueen maksuttomat julkiset omistajanvaihdospalvelut ja konsulttien apu ovat myös listan kärkipäässä.

Yrityksen laajentamista tai perustamista harkitsevalle on yrityksen tai liiketoiminnan ostaminen varteenotettava vaihtoehto. Pk-yrityksistä 11 prosenttia on kiinnostunut ostamaan yrityksen tai liiketoiminnan seuraavan kahden vuoden aikana. Yhteensä 20 prosentilla yrityksistä on kiinnostusta laajentamiseen oston kautta jossain vaiheessa yrityksen elinkaarta. Ostohalukkaista yrityksistä ulkopuolista rahoitusta tarvitsee 81 prosenttia. Suhteellisesti eniten rahoitusta tarvitaan teollisuudessa ja vähiten rakentamisessa.

Kuva 25: Suunnitellut omistajanvaihdokset

6. Yhteenveto alueellisista tuloksista

Koko maan suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku nousi lukemaan 32. Alueellinen vaihtelu on voimakasta, mutta kaikilla alueilla näkymät ovat parantuneet selvästi viime keväästä. Eniten saldoluku nousi viime kevään tavoin Lapissa, jossa nousua on 26 yksikköä. Korkein saldoluku, 41, on Pääkaupunkiseudulla, jota seuraa Helsinki saldoluvulla 39.

Talouden elpymisestä kertoo se, että yleisten suhdannenäkymien paranemisen lisäksi henkilöstöodotukset ovat kohonneet koko maassa. Pääkaupunkiseudulla on hieman muuta Suomea paremmat näkymät. Suurin nousu henkilökunnan määrän odotuksissa tapahtui Satakunnassa, jonka saldoluku nousi 15 yksikköä. Myös Kymenlaaksoissa ja Pohjois-Pohjanmaalla saldoluku nousi yli 10 yksikköä.

Yleisten suhdannenäkymien koheneminen perustuu paljolti odotuksiin viennin kehityksestä. Kansainvälisen suhdannetilanteen hitaasta elpy-

misestä huolimatta, pk-sektorin vientiyritysten usko viennin kasvuun on selvässä nousussa. Suurimmat odotukset kasvusta on Kainuussa, jossa saldoluku on 86. Suurin nousu nähtiin Satakunnassa, jossa saldoluku kasvoi viime keväästä huimat 66 yksikköä.

Tuonnin nousun osalta luvut ovat lievemmat ja alueelliset vaihtelut ovat suuria. Suurimmat odotukset ovat Etelä-Savossa, jossa saldoluku nousi 50 yksikköä viime keväästä ollen nyt 72 yksikköä.

Investointien saldoluku oli koko maassa positiivinen ensimmäisen kerran sitten kevään 2011. Korkeimmillaan investointien saldoluku on Helsingissä 13. Suurimmat saldoluvun nousut nähtiin Lapissa, Kainuusta ja Pohjois-Pohjanmaalta, joissa kaikissa saldoluku kiipesi yli 20 yksiköllä kevään barometriin nähden. Alhaisimmat investointien saldolut löytyvät Etelä-Karjalasta ja Keski-Pohjanmaalta.

Taulukko 23. Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Vientiyritysten odotukset viennin arvosta	Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvosta	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Innovaatiot, tuotanto ja tuotteiden kehitys
Helsinki	39	43	23	13	48	27	28	27	27	35
Pääkaupunkiseutu	41	41	19	8	43	35	29	29	35	31
Uusimaa	37	41	15	4	46	39	32	28	30	29
Varsinais-Suomi	31	39	17	3	56	30	33	19	21	22
Satakunta	28	30	6	-1	64	37	29	17	26	21
Kanta-Häme	24	28	6	0	34	31	37	22	23	20
Päijät-Häme	28	30	11	-5	38	7	31	17	24	21
Pirkanmaa	35	39	16	3	64	42	32	27	31	24
Kymenlaakso	29	30	12	1	46	39	33	21	21	19
Etelä-Karjala	24	24	9	-10	41	32	29	13	23	13
Etelä-Savo	30	39	12	3	69	72	36	23	32	25
Pohjois-Savo	28	33	12	-4	59	21	35	20	25	21
Pohjois-Karjala	20	24	8	-3	54	48	32	15	11	21
Keski-Suomi	25	31	12	-2	55	29	30	22	24	19
Etelä-Pohjanmaa	18	21	3	-9	50	35	30	13	19	18
Pohjanmaa	19	30	6	-2	75	27	38	15	13	27
Keski-Pohjanmaa	24	30	5	-12	49	22	29	12	29	11
Pohjois-Pohjanmaa	37	41	20	8	74	42	31	30	36	32
Kainuu	26	23	0	0	86	36	30	15	31	20
Lappi	33	36	11	4	71	34	37	22	27	29
Koko maa	32	36	14	3	53	33	32	23	27	25

Pk-yritysbarometrin aluejako

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**

- **Helsinki**
- **Pääkaupunkiseutu** (pl. Helsinki)
- **Uusimaa** (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)

2. **Varsinais-Suomi**

3. **Satakunta**

4. **Kanta-Häme**

5. **Päijät-Häme**

6. **Pirkanmaa**

7. **Kymenlaakso**

8. **Etelä-Karjala**

9. **Etelä-Savo**

10. **Pohjois-Savo**

11. **Pohjois-Karjala**

12. **Keski-Suomi**

13. **Etelä-Pohjanmaa**

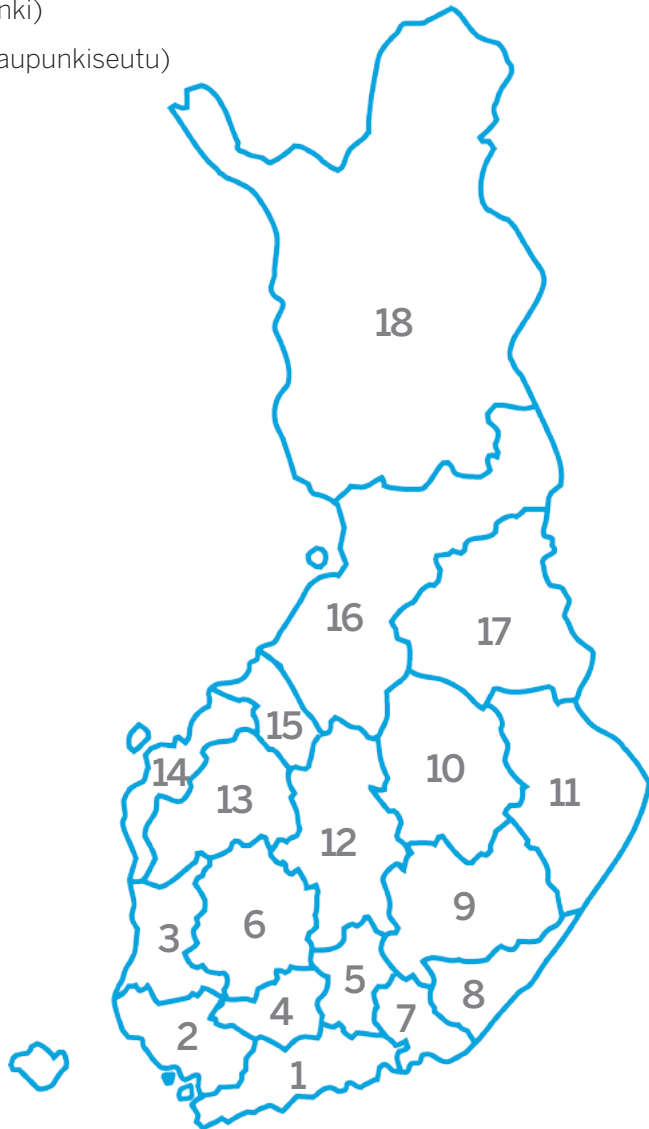
14. **Pohjanmaa**

15. **Keski-Pohjanmaa**

16. **Pohjois-Pohjanmaa**

17. **Kainuu**

18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
www.yrittajat.fi
toimisto@yrittajat.fi
 puhelin 09 229 221

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
www.yrittajat.fi/etelakarjala
ekytoimisto@yrittajat.fi
 puhelin 010 470 1100

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
epy@yrittajat.fi
 puhelin 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Sammonkatu 2, 50130 Mikkeli
www.yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
www.yrittajat.fi/helsinki
toimisto@helsinginyrittajat.fi
 puhelin 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
www.yrittajat.fi/hame
hame@yrittajat.fi
 puhelin 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
www.yrittajat.fi/kainuu
kainuu@yrittajat.fi
 puhelin 010 387 7870

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
kpy@yrittajat.fi
 puhelin 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Lutakonaukio 7, 40100 Jyväskylä
www.yrittajat.fi/keskisuomi
ksy@yrittajat.fi
 puhelin 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
www.yrittajat.fi/kymen
toimisto@kymen.yrittajat.fi
 puhelin 0440 124 1902

LAPIN YRITTÄJÄT

Hallituskatu 26, 96100 Rovaniemi
www.yrittajat.fi/lappi
toimisto@lapin.yrittajat.fi
 puhelin 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

Kehräsaari, B-rappu, 2. krs, 33200 Tampere
www.yrittajat.fi/pirkanmaa
toimisto@pirkanmaanyrittajat.fi
 puhelin 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Linnunlahdentie 2, 80110 Joensuu
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Isokatu 4, 90100 Oulu
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Vesijärvenkatu 15, 15140 Lahti
www.yrittajat.fi/paijat-hameen-yrittajat
toimisto@phyrittajat.fi
 puhelin 010 3224 300

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT

Innopoli 1, Tekniikantie 12, 02150 Espoo
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseudunyrityttajat
psy@yrittajat.fi
 puhelin 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
info@rp-yrittajat.fi
 puhelin 050 463 2370

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

Isolinnankatu 24, PL 45, 28101 Pori
www.yrittajat.fi/satakunta
satakunta@yrittajat.fi
 puhelin 050 312 9301

SAVON YRITTÄJÄT

Asemakatu 22-24, 4. krs, 70100 Kuopio
www.yrittajat.fi/savo
savo@yrittajat.fi

UUDENMAAN YRITTÄJÄT

Rantakatu 1, 04400 Järvenpää
www.yrittajat.fi/uusimaa
toimisto@uudenmaanyrittajat.fi
 puhelin 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
vsy@yrittajat.fi
 puhelin 02 275 7100

FINNVERA OYJ

Vaihde 029 460 11
Puhelinpalvelu 029 460 2580
Sähköposti etunimi.sukunimi@finnvera.fi
www.finnvera.fi

PÄÄKONTTORIT**HELSINKI**

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET**HELSINKI**

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15 rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7.krs, 15100 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 2, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs., 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

**PIETARIN EDUSTUSTO,
FINNVERA PLC****REPRESENTATIVE OFFICE IN ST.
PETERSBURG**

Finland House
Bolshaya Konyushennaya St. 8
191186 St. Petersburg, Russia

PL 150, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 029 506 0000
tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Gygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Pellavatehtaankatu 25, 33100 Tampere
Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Wolffintie 35 B, 5. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
puhelin 0295 026 500
ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Valtakatu 12 B, 28100 PORI
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A,
00250 HELSINKI
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

www.yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Porkkalankatu 1,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Vaihde 029 460 11

www.finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
PL 32, Valtioneuvosto

029 506 0000

www.tem.fi